

TEMMUZ 2015

İşyerinde Ayrımcılık Obezite 'Engel' mi?

ABAD'a "işyerinde (aşırı) kilo yüzünden ayrımcılık yapıldığı" iddiasıyla yapılan bir başvuru, mevzuat ayrımcılığı "cinsiyet, ırk, etnik köken, dini inanç veya kanaat, engellilik, yaş veya cinsel tercih temelinde" tanımladığı için, obezitenin bir "engellilik (disability)" olarak kabul edilip edilemeyeceği tartışmasını gündeme taşıdı.

Çalıştığı süre boyunca obez olduğu her iki tarafça da bilinen ve kabul edilen ve hatta "tedavi" girişimleri iş yerinin sunduğu sağlık sigortasından karşılanan bir kişinin resmen farklı bir gerekçe gösterilerek ama anlaşılan bu nedenle işten atılması, iş yerinde ayrımcılık konusu çerçevesinde ABAD önüne kadar gelen bir dava sürecini başlattı. Ancak uluslararası insan hakları mevzuatında bu yönde hiçbir açık hükmün olmaması da yeni bir hukuksal tartışmayı gündeme getirdi.

'OBEZ' ÇALIŞANA ÇIKARILAN ENGELLER

Yasemin KARADAĞ

İnsanoğlunun en temel ihtiyaçlarından biri olan "beslenme" kavramının tartışmalara gebe olduğu zemin, insanlığın ortaya çıktığı günden bu yana dünyada yaşanan iktisadi ve toplumsal dönüşümle birlikte sürekli olarak şekil değiştirdi. Tüm dünyayı kasıp kavuran savaş dönemlerinde ve ekonomik buhranların yaşandığı zamanlarda besin kıtlığı, alım gücünün gibi nedenlerle tartışılan kavram, kapitalizmin küreselleşmesiyle birlikte bu kez de yeni pazar alanlarının yaratılmasına vesile olması nedeniyle ve yanlış beslenme neticesinde ortaya çıkan birtakım hastalıklarla birlikte tartışmaların konusu olmaya başladı. Bu hastalıkların başında hiç şüphesiz obezite gelmekte. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) 2014 verilerine göre, dünyada 1.9 milyar 18 yaş ve üzeri yetişkin aşırı kilolu (overweight) durumda ve bunlardan 600 milyonu da obez olarak yaşamlarını sürdürmekte. Aşırı kilolu ve obez kişilere en fazla Amerika'da rastlanırken (yüzde 61 aşırı kilolu, yüzde 27 obez), bu oranların en düşük olduğu bölgeyse Güney Doğu Asya (yüzde 22 aşırı kilolu, yüzde 5 obez)..(devamı 3.sayfada)

**Avrupa'ya Yeni
Demir Perde**

Emre YÜKSEL
sayfa 4-5

**Göç(men)e Karşı
Akdeniz Tedbirleri**

Melisa TEKELİ
sayfa 7

**Liberté, Égalité,
Fraternité ve 'Terreur'?**

H.Kardelen IŞIK
sayfa 8-9

**Kara Para Aklayan
İnsan Hakları Örgütü?**

Yasemin KARADAĞ
sayfa 10-11

**AB-Latin Amerika
İlişkileri Güncelleniyor**

Damla ÜNSEVER
sayfa 12

**Azerbaycan AGİT
Ofisini Kapatıyor**

Damla ÜNSEVER
sayfa 14

**FIFA Büyük
Sınavını Veriyor**

Ayşe Elif YILDIRIM
sayfa 15-16

**Portre:
Sepp Blatter**
Maria KONSTANTOPOULOU
sayfa 17

Ambulans Çağırarak Kimin Hakkı?

Elâ BİLGİN

İsveç sağlık sistemi, kamu harcamalarında sağlığa ayrılan büyük pay nedeniyle dünyanın en iyileri arasında gösterilmekte. Nitekim sağlık ve tıbbi bakım hizmetleri için yapılan kamu ödemelerinin son yirmi beş yıldır neredeyse değişmeyen bir oranla İsveç gayri safi yurtiçi hasılasının aşağı yukarı yüzde 9'unu oluşturduğu söylenebilir. Son OECD ve DSÖ raporlarında da ülkenin yüzde 9.7'lik bir oranla, yüzde 9.3 olan OECD ülkeleri ortalamasının üstünde yer aldığı görülüyor. Toplam sağlık harcamalarının yüzde 81'inin devlet tarafından karşılandığı İsveç'te güvence kapsamındaki hastalar da muayene ve diğer tıbbi hizmetler için çok küçük bir katkı payı ödüyor. Masrafların kamu kurumlarınca karşılanan bölümüyse yüzde 97 gibi yüksek bir oran. Üstelik Avrupa'da derin biçimde hissedilen ekonomik krizlerin etkisiyle pek çok ülkede sağlık harcamaları konusunda bir yavaşlama olsa da, İsveç'teki yavaşlamanın çoğu OECD ülkesine kıyasla oldukça temkinli olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, pek çok bölgede tartışmalı biçimde kabul edilen ücretli ambulans uygulamasının geçtiğimiz günlerde Stockholm ili için gündeme getirilmesi, sağlık harcamalarının sınırlandırılmaya çalışıldığı ve mevcut sağlık hizmetlerinin eşitsizliğe neden olduğu söylemlerini pekiştirdi. İsveç'te sağlık hizmetleri, il meclisleri ve belediyeler ta-

rafından toplanan vergilerle finanse ediliyor ve ulusal, bölgesel ve yerel olmak üzere üç farklı düzeyde yürütülüyor. Bu açıdan adem-i merkeziyetçi bir yapının işlediğini söylemek mümkün. Ulusal düzeyde sağlık hizmetleriyle ilgili konularda temel olarak sorumlu organ Sağlık ve Sosyal İşler Bakanlığı. Bakanlık, diğer hükümet organlarıyla birlikte tıbbi bakım ilkelerini belirliyor, alt düzeydeki faaliyetleri denetliyor ve bölgesel faaliyetlerin uyumlaştırılması yönünde çalışmalar yapıyor. Yerel düzeyde sorumlu organ olan belediyelerse, temiz su temini gibi sağlıkla ilgili temel konularla olduğu kadar engelli ve yaşlı bakımı, taburcu sonrası sağlık hiz-

metleri, psikiyatri hastalarının uzun vadeli tıbbi bakımı gibi konularla da ilgileniyor. Bu ikisi arasında yer alan ve bölgesel düzeyde faaliyet gösteren il meclislerinin sağlık hizmetlerinin yürütülmesi bakımından en faal kurumlar olduğunu söylemek mümkün. Zira il meclisleri kamu hastanelerinin yapısı ve yönetimi üzerinde yetki sahibi olmakla kalmıyor, özel sağlık kuruluşlarınca verilen hizmetlerin standardı ve ücretleri de il konseylerince belirleniyor. Ayrıca tıbbi bakım masraflarının yüzde 70'ten fazlası da il meclislerince alınan vergilerden karşılanıyor. İsveç'te hâlihazırda 21 il meclisi bulunuyor. Dört yılda bir yapılan seçimlerle oluşturulan siyasi birer organ o-

lan il meclislerinin çalışmalarının neredeyse yüzde 90'ını da sağlık hizmetleri oluşturuyor. Ancak her ilin tıbbi bakım hizmetlerinin planlanması ve gerçekleştirilmesi konusunda geniş yetki sahibi olması, zaman zaman bölgeler arasında farklı uygulamaların gerçekleştirilmesine neden oluyor. Ücretli ambulans uygulaması da bu durumun en belirgin örneklerinden biri. Şu ana dek 9 ilde ambulans hizmetlerinden ücret alınmaya başlanmış durumda. Son olarak Mart 2015'te, İsveç'in kuzeyindeki Norrbotten İl Meclisi ücretli ambulans uygulamasına geçilmesine karar verdi.

Ambulans tarifeleri

Ambulans hizmetlerinin ücretli olduğu 9 ilde tarifeler 50 ila 150 lira arasında değişiyor. Akut hastalara belirli durumlarda ambulanslardan ücretsiz faydalanabiliyor. Norrbotten İl Meclisi'nin Sosyal Demokrat Partili üyeleri ambulansların ücretli olmasını, son dönemde ambulans içinde gerçekleştirilen tıbbi müdahalelerde yaşanan artışla gerekçelendirmekte. Stochkhholm İl Meclisi'nin ücretli ambulansı destekleyen Sağ İttifak mensubu üyeleri ise, ambulans şoförlerinin taksit muamelesi görmekten şikayetçi olduğu iddiasıyla ambulansın gereksiz kullanıldığını ifade ediyor. Ambulansların ücret karşılığı kullanılmasının gereksiz taleplerin önüne geçerek gerçekten ihtiyacı olanların ambulansa erişimini kolaylaştırabileceği üzerinde du-

ruyorlar. Diğer yandan Stocholm İl Meclisinin muhalefetteki üyeleri ise, ülkedeki il meclislerinin yarısından çoğunun uygulamayı benimsemediğini vurgulayarak uygulamanın etik tartışmaya açık olduğunu ifade ediyor. Sağ İttifak'ın ambulans ücretlerinin yanı sıra şimdiye dek ücretsiz olan akülü tekerlekli sandalyelerin de ücretli hale getirilmesi teklifine karşı çıkarak, vergi adaletsizliğinin faturasının ambulansa ve tekerlekli sandalyeye ihtiyacı olanlara çıkarıldığını belirtiyorlar. Ambulans ücretlerine karşı çıkan İsveçlilerden bazıları hayatı tehlike altındaki insanlar açısından ambulansların önemini tekrarlayarak ambulans ücretlerinin hastaları ve hasta yakınlarını taksit ya da kendi arabalarını kullan-

maya, dolayısıyla ambulans içinde gerçekleştirilen tıbbi müdahaleden zorunlu olarak vazgeçmeye yönelteceğini dile getiriyor. Gothenburg Üniversitesi tarafından geçen yıl gerçekleştirilen bir araştırmaya göre, İsveçlilerin yüzde 69'unun eğitim, sağlık ve sosyal hizmet faaliyetlerinin kâr amaçlı bir özel sektör faaliyeti hâline gelmesine karşı olmasına rağmen hastane hizmetlerinin yüzde 20'si ve birinci basamak sağlık hizmetlerinin de yüzde 30'u özel sağlık kuruluşlarınca sağlanmakta. Hastalar, birinci basamak sağlık hizmetleri açısından özel sağlık kuruluşlarıyla kamu kurumları arasında tercih yapma hakkına sahip. Ancak hükümet hem birinci basamak sağlık hizmetleri hem de uzmanlık gerektiren durumlarla ilgili

olarak özel kliniklerin yaygınlaşması yönünde politik bir eğilim sergiliyor. Bazı durumlarda hükümetin bu tarz politikaları il meclislerinin direnciyle karşılaşılıyor. Ücretli ambulans uygulaması da yerel yönetimlerden bazılarının hükümetin sağlık alanındaki kamu hizmetini daraltan politikalarına karşı gösterdiği direncin bir örneği. Ancak İsveç acil çağrı merkezi ve ambulans hizmetleri uzunca bir süredir acil durumlara olması gerektiği kadar hızlı müdahale etmemekle eleştirilirken, son beş yıl içinde ambulans çağrılarında yüzde 30'luk bir artış yaşandı. Dolayısıyla gereksiz kullanımın caydırılması bakımından ambulansların ücretli hâle getirilmesi, diğer 12 il için bir alternatif olarak gündemdeki yerini koruyacak gibi duruyor.

İnsanoğlunun en temel ihtiyaçlarından biri olan “beslenme” kavramının tartışmalarına gebe olduğu zemin, insanlığın ortaya çıktığı günden bu yana dünyada yaşanan iktisadi ve toplumsal dönüşümle birlikte sürekli olarak şekil değiştirdi. Tüm dünyayı kasıp kavuran savaş dönemlerinde ve ekonomik buhranların yaşandığı zamanlarda besin kıtlığı, alım güçlüğü gibi nedenlerle tartışılan kavram, kapitalizmin küreselleşmesiyle birlikte bu kez de yeni pazar alanlarının yaratılmasına vesile olması nedeniyle ve yanlış beslenme neticesinde ortaya çıkan birtakım hastalıklarla birlikte tartışmalarını konusuna olmaya başladı. Bu hastalıkların başında hiç şüphesiz obezite gelmekte. Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) 2014 verilerine göre, dünyada 1.9 milyar 18 yaş ve üzeri yetişkin aşırı kilolu (overweight) durumda ve bunlardan 600 milyonu da obez olarak yaşamlarını sürdürmekte. Aşırı kilolu ve obez kişilere en fazla Amerika’da rastlanırken (yüzde 61 aşırı kilolu, yüzde 27 obez), bu oranların en düşük olduğu bölgeyse Güney Doğu Asya (yüzde 22 aşırı kilolu, yüzde 5 obez). Avrupa nüfusunun da yüzde 60’ı aşırı kilolu kabul edilirken, yüzde 23’ü obez kategorisine giriyor. Yine DSÖ’nün verilerine göre, 1980’den 2014’e dünyadaki aşırı kilolu ve obez kişilerin sayısı ikiye katlanmış durumda. Aşırı kilolu ya da obez olma hali beraberinde sonu ölümle sonuçlanabilen pek çok ciddi hastalığın zuhur etmesine neden olurken, obez insanlar kamusal alanda da pek çok engelle karşılaşıyor. Birçok açıdan olumsuz sonuçları olan bu hastalığa sahip kişilerin sayılarının azaltılabilmesi için, DSÖ, Dünya Bankası, BM Gıda ve Tarım Örgütü gibi pek çok uluslararası örgüt doğru beslenmenin ve zararlı besinlerden uzak durulması gerektiğinin altını çizen ve hareketli bir yaşamın önemini anlatan projeler hazırlayıp hayata geçir-

mekte. Yedi milyarı aşan dünyaya nüfusunun neredeyse iki milyardırın aşırı kilolu ya da obez olması nedeniyle birçok açıdan ele alınmaya başlanan obezite hastalığı son yıllarda uluslararası hukukta da tartışılmakta. Uluslararası hukukta obezitenin tartışıldığı zemin, en genel anlamıyla “obezite, ‘engellilik (disability)’ olarak tanımlanabilir mi?”, sorusu üzerinden şekilleniyor. Bu soru geçtiğimiz Temmuz’da ilk kez Avrupa Birliği Adalet Divanı yargıçları (ABAD) tarafından Fag og Arbejde (FOA) v. Kommunernes Landsforening davasında verdikleri danışma görüşünde tartışıldı. Bu sayede, obezite ilk kez uluslararası hukukta bir yargı organı tarafından ele alınmış oldu. Üstelik Mahkeme’nin kararı, insan hakları koruma alanının genişletilebilmesine de vesile olacak nitelikte. ABAD bu davada, Birlik hukukunda eşit muamele görme hakkının ve ayrımcılık yapmama genel prensibinin ya da 2000 senesinde kabul edilen İstihdam ve Meslekte Eşit Muameleye İlişkin Genel Çerçeve Oluşturan 2000/78/EC sayılı Konsey Direktifi’nin, bir kamu çalışanının obezite olması nedeniyle işten atılmasını engelleyip engellemeyeceğini değerlendirdi.

Söz konusu davada başvuru olan Karsten Kaltoft, Danimarka’da yaşadığı bölgenin yerel idaresi tarafından evinde çocuk bakıcılığı yapmak üzere istihdam edildiği işinden on beş yıl çalıştıktan sonra kovulmuş. Kaltoft’un çalıştığı süre boyunca obez olduğu bilgisinin doğruluğu her iki tarafça da teyit edilmiş durumda. Ayrıca, 2008-2009 yıllarında Kaltoft tedavi olmak için girişimlerde bulunmuş ve bu girişimleri çalıştığı idarenin sunduğu sağlık sigortası kapsamında kurum tarafından finansal olarak desteklenmiş. Kaltoft, ailevi nedenlerle bir yıl ara verdiği işine Mart 2010’da tekrar geri dönmüş ve işten atıldığı Kasım 2010’a kadar periyodik olarak kilo vermesi

gerektiği yönünde üsleri tarafından ikaz edilmiş. Kasım’daysa “kayıtlı bakılacak çocuk sayısının düştüğü” gerekçesiyle Kaltoft’un işine son verilmiş. Kaltoft’un işine son verildiğine dair bildirim yapıldığı resmi mektupta da işten atılma nedeni olarak obez olmasına hiçbir şekilde değinilmemesi rağmen, Kaltoft kilosu yüzünden ayrımcılığa uğradığı iddiasıyla şikâyetçi oldu.

Bu davada ABAD, ilk olarak kişilerin obez olmalarından ötürü ayrımcılığa uğramasını engelleyecek bir AB düzenlemesinin olmadığına dikkat çekti. Nitekim ne AB Antlaşması’nda (TEU) ne de AB İşleyiş Hakkında Antlaşma’da (TFEU) obezite üzerinden ayrımcılık yapılması yasaklanmakta. TFEU’nun 10. ve 19. maddelerinde ayrımcılığın, “cinsiyet, ırk, etnik köken, dini inanç veya kanaat, engellilik, yaş veya cinsel tercih temelinde yapılması” halinde ayrımcılıkla mücadele edileceği belirtilmekte. Keza 2000/78/EC sayılı Konsey Direktifi’nde de Mahkeme, ayrımcılık yasasının düzenlendiği maddede spesifik olarak obezite üzerinden ayrımcılık yasası olmadığını altını çizmekte. Benzer şekilde, AB Temel Haklar Şartı’nın ayrımcılık yasasını düzenleyen 21. ve 22. maddelerinde de obeziteye hiç değinilmemiş. Dolayısıyla Mahkeme, öncelikle AB hukukunun doğrudan obezite üzerinden ayrımcılığı yasaklamadığı saptamasını yaptı. Mahkeme bu saptamasının ardından, başvurunun iddiası doğrultusunda, 2000/78/EC Direktifi’ne göre bir çalışanın

obez olmasının bir “engellilik (disability)” olarak kabul edilip edilemeyeceğini, şayet edilirse engelliliğin oluşabilmesi için hangi unsurun belirleyici olması gerektiğini tartıştı. Bu doğrultuda Mahkeme, öncelikle “engellilik (disability)” kavramının BM Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme’de (CRPD) tanımlandığı halıyla anlaşılması gerektiğini belirtti. Mahkeme’ye göre, kişinin obez olmasının “engellilik” olarak kabul edilebilmesi için, obezlik halinin kişide kendisinin diğer çalışanlarla eşit bir şekilde, tam ve etkili olarak iş hayatına katılımını engelleyecek şekilde uzun süreli fiziksel, ruhsal, psikolojik bozulmaya maruz kalması neticesinde bir “kısıtlama (limitation)” ortaya çıkarması gerekmekte. Sonuç olarak Mahkeme, “obezite”nin bir engellilik olarak kabul edilebilmesi için obezlik halinin, kişiyi ne şekillerde iş hayatına katılımından engellediğinin bilinmesi gerektiğine hükmetti. Diğer bir deyişle, yukarıda bahsi geçen AB ve uluslararası düzenlemeler kapsamında obez olma halinin tek başına engellilik olarak kabul edilemeyeceğini belirten Mahkeme, belirli koşullarda obez kişilerin engelli olarak kabul edilebileceğine karar verdi. Mahkeme’nin varmış olduğu bu sonuca göre, Danimarka Mahkemesi, başvuruçunun obezlik halinin çocuk bakıcılığı yaparken işini olması gerektiği gibi yapmasını engellediği sonucuna varmazsa, başvuruçunun “engelli (disability)” olarak tanımlanamayacağına karar verecektir.

Kararın uluslararası hukuka olası etkileri

Obezitenin “engellilik (disability)” olarak kabul edilebilmesinin, her dava konusu olayın kendi içerisinde değerlendirilmesi sonucunda mümkün olabileceğine karar veren ABAD sayesinde, obezitenin insan hakları sözleşmelerinde bir “engellilik” olarak kabul edilmesine dair tartışmaların önü açılmış oldu. Mahkeme’nin kararına dayanılarak obezitenin uluslararası düzenlemelerde dolaylı ayrımcılık kapsamında

spesifik olarak belirtilmesine karar verilmesi, hem hükümetler hem de iş verenler tarafından yerine getirilmesi gereken birtakım yükümlülüklerin ortaya çıkmasına anlamına geliyor. Zira BM Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme, taraf devletlere “engelliler aleyhinde ayrımcılık teşkil eden tüm yasaların ve düzenlemelerin değiştirilmesi ya da ortadan kaldırılması” yükümlülüğünü getirmesinin yanı sıra, engelli kişilere ay-

rımcılığın uygulanmasının engellenmesi için kişilere, örgütlere ve özel işletmelere de “tüm gerekli tedbirlerin alınmasını” gerekli koşuyor. Dolayısıyla obezitenin insan hakları sözleşmelerinde açık bir şekilde ayrımcılık türü olarak belirtilmesi halinde, pek çok kamu kuruluşu ve şirket, binalarını obez çalışanları için daha ergonomik olacak şekilde düzenlemek zorunda kalacak. ABAD kararının kendisi de içerdiği muğ-

laklık nedeniyle tartışmalara kapı açmış gibi görünüyor. Zira kararın, işverenlerin obez çalışanlarına karşı strateji geliştirerek onları farklı nedenlerle işten çıkarmış gibi görünmeye çalışacaklarına ya da ayrımcılık yaptığı iddiasıyla hukuki süreçlerin parçası olmak istemeyen işverenin, gerekse bile obez çalışanını işten çıkarmaktan imtina edebileceği olasılıkları tartışılıyor.

Avrupa'ya Yeni Demir Perde

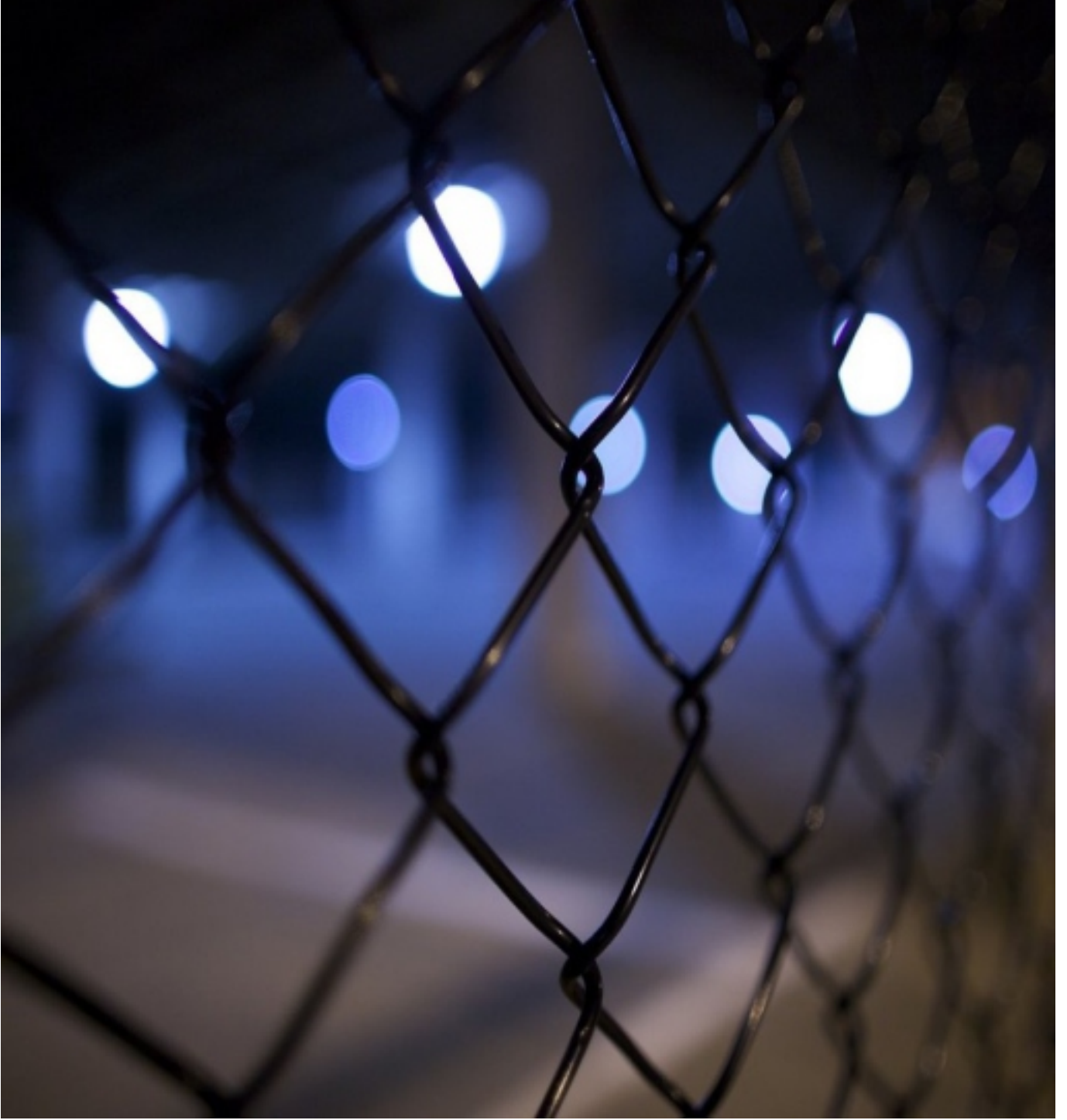
Emre YÜKSEL

Günümüzde AB'nin en çok uğraştığı konuların başında ekonomiyle birlikte göçmenlik geliyor. Zira binlerce göçmen yeni bir umut olarak gördükleri Avrupa'ya sığınmaya

çalışıyor. Özellikle son yıllarda, iç savaşlar ve daha iyi bir hayat umudu başta Afrika ve Orta Doğu'dan olmak üzere binlerce kişinin Avrupa'ya yasa dışı yollardan girmesine

neden oldu. Ancak birçoğu, özellikle de Kuzey Afrika'dan deniz yoluyla Avrupa'ya geçmeye çalışanlar bindikleri teknelerin batması sonucu hayatını kaybetti. Bu durum

da göçmenlik konusunun daha da hassas bir sorun olmasına neden oldu. Son olarak Macaristan'ın Sırbistan sınırına tel örgü inşa etme kararı almasıysa, tepki çekti.

Sınıra tel örgü

Kaçak göçmen sorunuyla en çok yüz yüze kalan devletlerden olan Macaristan, sınırdan geçişleri engellemek amacıyla Sırbistan sınırına çit inşa etme kararı aldı. Göç olgusunun AB'nin en ciddi sorunlarından birisi olduğun dikkat çeken Dışişleri Bakanı Peter Sziijarto, hükümetin 175 kilometrelik sınırın fiziksel olarak dört metre yüksekliğindeki çitle kapatılması emri verdiğini açıkladı. Çitin hiçbir uluslararası anlaşmayı ihlal etmeyeceğini açıklayan Macaristan, inşa edilecek bu çitle birlikte Sırbistan üzerinden ülkeye kaçak yollarla gi-

ren göçmenleri engellemeyi planlanıyor. Avrupa göçmen sorununa çözüm arıyor ancak Macaristan'ın daha fazla bekleyecek zamanı yok diyor Sziijarto, çit inşasının gerekliliğini savundu. Bu yola daha önce de diğer bir AB üyesi olan Bulgaristan, Türkiye'den geçişleri engellemek için başvurmuştu. Schengen Bölgesi içerisinde bulunan Macaristan, göçmenlerin AB bölgesine girişindeki en önemli noktalardan birisi konumunda. Başta Kosova ve Suriye'den olmak üzere birçok göçmen Sırbistan sınırından geçip Macaristan'a

ulaşıyorlar. Macaristan Göçmen Bürosu'na (BAH) göre bu yılın ilk beş ayında ülkeye yasadışı yollarla giren göçmen sayısı 57 bini bulmuş durumda ve bu sayının yıl sonunda 120 bine ulaşması bekleniyor. Bu sayı 2012'de 2 binken geçtiğimiz yılın tamamında 43 bin seviyesindeydi. Macar Hükümetinin Sırbistan sınırına çit inşa etme kararı alması, başta Sırbistan ve AB olmak üzere birçok ülke ve kurumdan tepki çekti. Belgrad yönetimi sınıra tel örgü örme planına dâhil olmadıklarını açıkladı. Ayrıca ka-

rara şaşırdığını belirten Başbakan Vucic, "Avrupa'da böyle bir duvar örüldüğünde 1961 yılıydı, uzun zaman önceydi. Büyük sebepler ve büyük problemler vardı. Başbakan Viktor Orban'ı anlıyorum fakat kararın bizim bir ilgisi yok. Bu teklif yapılamaz ve olmayacak" sözleriyle girişimin karşısında olduklarını belirtti. Bununla birlikte Vucic modern dünyada hiçbir yerde, özellikle de Avrupa'da hiç kimsenin duvarlar inşa etmemesi gerektiğini söyledi. Vucic, Macaristan'ın yaptığına benzer bir uygulamayı Makedonya'ya yapma-

yacaklarını açıkladı. Bilindiği üzere Sırbistan'a ulaşan illegal göçmenlerin birçoğu Makedonya üzerinden ülkeye giriyor.

Macaristan'ın kararına tepkisini dile getirenlerden birisi de üyesi olduğu AB oldu. Avrupa Komisyonu'nun Adalet ve İç İşleri Sözçüsü Bertaud "Komisyon çit kullanımını desteklemiyor. Biz Avrupa'da

'duvar'ları kaldırmaya çalışıyoruz, yükseltmeye değil" sözleriyle inşa edilecek çiti onaylamadıklarını belirtti. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) sözcüsü Kitty McKinsey de "sığınma devredilemez bir insan hakkıdır. Herhangi bir duvar veya çit insanların sığınma hakkına karşı bir bariyer olacak. Biz Macaristan'ın sınırlarını

açık tuttuğundan emin olmak istiyoruz. Böylece insanlar iltica hakkını elinde tutmuş olacaktır" sözleriyle Orban yönetimini eleştirdi.

Çit inşa edileceği kararının açıklanması birçoklarının zihnine Soğuk Savaş hatıralarını getirdi. Bu hatıraların başında da Berlin Duvarı başı çekiyor. 1961'de Avrupa'nın ortasına inşa edilen Du-

var, Macaristan'ın da içinde bulunduğu Komünist Doğu Bloku'yla Kapitalist Batı'yı birbirinden ayırmıştı. Macaristan'ın bu girişimi Berlin Duvarı'yla kıyaslanmaya başlandı bile; nitekim Sırbistan Başbakanı Aleksander Vucic de yaptığı açıklamada çiti Duvar'a benzetti.

Macaristan'ın göçmen politikası

Sırbistan sınırına çit inşa etme kararı alması Macaristan'ın "göçmenlik" konusundaki ilk vukuatı değil. Victor Orban hükümeti daha önce de ülkedeki sokak panolarına göçmen ve mültecilerle ilgili ilanlar astırmış ve ilanlarda "Macaristan'a geliyorsan Macarların işini elinden almazsın" ve "Macaristan'a geliyorsan kültürümüze saygı göstermelisin" ifadeleri yer almıştı. Ancak bu ilanlar da birçok kesim tarafından tepki toplamıştı. Muhalefetin yaptırdığı ankete göre halkın yüzde 98'i asılan ilanlara tepki duyuyor. Bununla birlikte muhalefet de yabancılara "hoşgeldiniz" yazan tabelalar yerleştirdi. İlanların ülkenin imajını zedelediğini düşünen muhalefet, kendi vergileriyle hem de istemedikleri bir kampanya düzenlenmesine tepki duyuyor. UNHCR de asılan panolara tepkisini dile getirdi. UNHCR Sözcüsü McKinsey, yabancı düşmanlığının genelde mar-

jinal gruplar veya aşırı sağ partiler tarafından dile getirildiğini ancak Macaristan'ın bunu hükümetin yaptığı, yine de buna rağmen hal-kin bu politikaya destek vermediğini belirtti.

İktidardaki Fidesz Partisi'nin böyle bir kampanya yürütmesindeki esas nedenin aşırı sağ Jobbik Partisi'ne kayan oylarını geri almak istemesi olarak gösteriliyor, ancak bu kampanyanın partiye daha çok oy kaybettirebileceği de belirtiliyor.

Orban hükümetinin çit inşa etme kararından sonra aldığı bir diğer karar da geri kabulü düzenleyen Dublin Anlaşması'nın hükümlerini askıya almak oldu. Hükümet mültecilerin geri alınmasıyla ilgili düzenlemelerin yer aldığı 3. Dublin Anlaşması'nın süresiz olarak uygulamadan kaldırdığını, bu karara gerekçe olarak da aşırı göçmen akını nedeniyle yeterli kaynağın bulunmamasını göstermişti. Hükümet Sözcüsü

Zoltan Kovacs, ülkelerinde mültecileri barındıracak yer kalmadığını ve Orban hükümetinin Macaristan'ın ve hal-kinin çıkarlarını düşünmekle yükümlü olduğunu belirtti.

Macaristan'ın göçmenler konusunda aldığı bu karar da büyük tepkiye neden oldu. Komşusu Avusturya'nın İç İşleri Bakanı Johanna-Mikl Leitner, Avrupa'da sınırların kalkmasını isteyen Schengen kurallarına da uymalı, yani Dublin kararlarının dışına çıkmamalıdır diyerek Macaristan'ı eleştirdi. Brüksel de Macaristan'dan açıklama yapmasını istedi.

Gelen eleştiriler sonucunda Macaristan kararın ertesi günü AB anlaşmalarını askıya almanın söz konusu olmadığı, hükümetin özellikle diğer AB ülkelerinden yanlışlıkla Macaristan'a göndermek istediği mültecileri kabul etmeye yanaşmadığı açıklandı. Bununla da Yunanistan'daki mültecilerin kastedildiği belirtildi.

Victor Orban hükümetinin anti demokratik politikalarıyla AB'nin dikkatini üzerine çeken Macaristan, göçmenler konusunda aldığı kararlarla da oldukça tartışılan bir ülke konumuna geldi. Özellikle sınırı tel örgülerle kapatma kararı alması her çevrede büyük tepki topladı. Özellikle AB, Schengen Anlaşması'yla kendi içinde sınırsız bir Avrupa yaratmaya çalışırken Macaristan'ın, Berlin Duvarı'nı andıran bir yapı inşa edecek olması tartışmaları da beraberinde getirdi. Hem iç politikayla hem de göçmenlere yönelik politikalarıyla Orban hükümeti ve Fidesz Partisi uzun süre tartışma gündeminden düşmeyecek gibi gözüküyor. Tabii AB'nin bu "sorun"a insani bir çözüm bulma yönünde artık bir karar alması gerektiği de bir diğer, daha doğrusu asıl tartışma konusu.

Fin Eğitimi Sistemine Küreselleşme Tehdidi

Aygün KARLI

Eğitim konusunda adından sıkça söz ettiren ve geçtiğimiz aylarda ATAUM E-Bülten’de de ele alındığı üzere yeni bir reform sürecine giren Finlandiya, eğitimde olan üs-

tünlüğünü dünya çapında sürdürmeyi başarmış ve bu konuda çoğu ülkenin imrendiği bir ülke olmayı başarmıştı. Bu başarısı eğitimi hiçbir ölçüde özelleştirmemesi,

yalnızca kamu kaynaklarını kullanması ve uzun bir birikim ve sabırla mümkün olmuştu. Geçtiğimiz hafta yaşanan protestolarda Finlandiya’nın dahi küreselleşme

ekseninde eğitimi kamu tekelinde tutmayı sürdürebilirliğinin zayıfladığını gösteriyor.

Protestolar ve kriz beklentisi

Haziran’ın ortalarına doğru, eski başbakan ve yeni maliye bakanı Alexander Stubb’in yaptığı açıklamada Finlandiya’da yaratıcı ve yenilikçi bir çalışma kültürünün oluşması gerektiği ve bu bağlamda eğitime harcanan hükümet ödeneğinden 600 milyonluk Euro’luk miktarın geri çekileceği belirtildi. Eğitimin kamu tekeli altında olduğu Finlandiya’da bu gelişme büyük yankı uyandırdı. Öyle ki, iki binden fazla öğrenci bu uygulamayı protesto etmek için Helsinki meydanını doldurdu. Bir göçmenin öncülüğünde başlayan protestoda eylemciler eğitimin Finlandiya için çok önemli olduğunun ve böylesi bir bütçe kı-

sıntısının sonuçlarının felaket olacağına üzerinde durdu.

Teknoloji şirketlerinin kötülemesi ve orman sanayisine dayalı üretimin azalması dolayısıyla Finlandiya son zamanlarda ekonomisini geliştirmenin yollarını arıyor. Çin’den büyük beklentilerle çekilen göçmen akını Finlandiya ekonomisinin neo-liberal eğilimlerinin arttığını ve bu eğilimlerin eğitimi de etkilediğini gösteriyor. Son zamanlarda Rusya’yla olan ilişkilerin kötüye gitmesi ve Batı bloğuna yakınlaşma, Finlandiya’nın küresel ekonomik düzleme uyum sağlaması gerektiğinin göstergesi olmuşa benziyor. Devletin eğitimden

bu denli büyük bir pay çekmesinin okulların özelleştirilmesini ve ülkenin eğitim alanında sağladığı birikimin farklı ekonomik çıkarlara kaymasını beraberinde getirmesi bekleniyor. Bu bağ-

lamda gerçekleştirilen protestolarda bir hayli önemli ve bu önemi birkaç örnekle desteklemek mümkün.

Latin Amerika örneklemeleri

Latin Amerika’da bundan dört sene önce başlayan öğrenci hareketleri Finlandiya’ya örnek teşkil edebilir. Zira ekonomik ve politik yapının benzeşmemesi bir yana, öğrenci hareketleri gerek günümüzde gerekse bundan 35 sene önce ekonomik ve politik sistemlerin değişip dönüşmesinde önemli rol oynadı. 2011 yılında Şili’de, ülkenin Che Gueverası olarak anılan ve Meksika’daki Zapatista hareketin lideri Marcos’a benzetilen Camila Vallejo, eğitim reformu talebiyle yüz bini aşkın insanı sokaklara dökmüş ve Şili’de yüksek-

len öğrenci hareketinin lideri olmuştu. Komünist gelenekten gelen Vallejo, son yapılan genel seçimlerde de kendi bölgesinde yüzde 48 oy alarak meclise girmeyi başardı ve sokağın sesi oldu. Finlandiya’daki durumla bağlantıysa şu noktada ortaya çıkıyor: Şili’deki hareket de tam olarak neo-liberalleşmeye evrilen bir sürecin sonucunda gündeme gelmiş ve eğitimde reform talebiyle yoksulluğun birleşmesi ortaya büyük bir toplumsal dinamizm çıkarmıştı. Üstelik Şili’de olduğu gibi Finlandiya’daki hareketin başlangıç noktası-

nı da bir kadın oluşturmakta. Öte yandan, şimdilerde Finlandiya’nın Rusya’yla olan ilişkilerinin kötüleşmesi ve küresel bazda ülkenin yavaş yavaş aşağıya çekilmesi, bizlere önümüzdeki belirsiz bir zamanda Finlandiya’nın küçük çaplı bir krize girebileceğinin göstergesi oluyor. Özellikle eğitimde gidilen hükümet kesintisinin hangi alana kaydırılacağı büyük merak konusu. Bu gelişmeyi de önümüzdeki aylarda takip etmek durumunda kalacağız. Tüm bu gelişmelerin ışığında Finlandiya’nın önümüzde senelerde eğitimde “kalite” dü-

şüşünü gözlemlememiz pek de olasılık dışı durmuyor. Elbette ülkenin bu yönde bir kültürünün oluştuğunu ve bunu kolayca çöpe atmayacağını kabul etmemiz gerekiyor. Fakat ortaya koymamız gereken bir gerçek de şu ki, eğitimde özelleştirmelerin yaşandığı ve alışılmış devlet harcamalarının olmadığı bir sistemde bu alanda mevcut başarının sabit kalabilmesi hayli zor gözüküyor. Ülkede ortaya çıkan bir kıvılcımın ileride alevlenip alevlenmeyeceğini takip etmekse bizlere düşüyor.

ATAUM

e-bülten

İletişim

Adres: Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM)
Cemal Gürsel Caddesi, 06590 Cebeci, Ankara

Tel: 0 (312) 362 07 62

Faks: 0 (312) 320 50 61

Web: www.ataum.ankara.edu.tr/ebulten

E-posta: ataum@education.ankara.edu.tr

Editör: Erdem DENK

Tasarım: Turan BACI-Erdem DENK

* Yazılarınızla katkıda bulunmak için denk@ankara.edu.tr adresine email atabilirsiniz.

* ATAUM E-Bülten’de yer alan yazılar ve görüşler tamamen yazarlarına aittir. ATAUM’un resmi görüşü değildir.

* Bu e-bülten içinde yer alan özel kullanım lisanslı tüm yazı ve görsellerin bütün hakları ATAUM’a aittir.

* Bu e-bülten, kaynak gösterilerek kopyalanabilir, dağıtılabilir, basılabilir.

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Erdem DENK • **Yayının Türü:** Süreli (Aylık)

Göç(men)e Karşı Akdeniz Tedbirleri

"Kara Kıta'dan son çare olarak kırık dökük ümitlerine sarılıp denize açılan bu insanlara nasıl el uzatacağımızı tartışmamız gerekirken, meselenin insan hakkı temelinde değil Avrupa'nın sınır güvenliği bağlamında ele alınması başta Avrupa'nın olmak üzere bütün bir insanlığın vicdanen kokuşmuşluğunun en acı göstergesidir."

Her yıl yüzlerce kişinin "daha iyi bir hayat için" Avrupa'ya ulaşma mücadelesinde Akdeniz, adeta bir göçmen mezarlığına dönüşmüş durumda. İnsani koşullardan alıngınlığına uzak bir şekilde kilometrelerce seyahat eden göçmenler, Avrupa kıyılarına yaklaştıkça da bindikleri teknelerden inip yüzmek zorundalar. Bu koşullar, mücadelelerin hazin sonuçlara sahne olduğunu yeterince açık ortaya koyarken, karşımıza en önemli nedenlerden biri olarak AB'nin Akdeniz'de göçmenlere yönelik politikası çıkıyor.

Avrupa'daki muhafazakâr kesim göçmenlerin kendileri için tehdit oluşturduğu gerekçesiyle göçmen politikalarının daha da sertleşmesini talep ederken, liberal çevreler bir sınırlandırmaya gitmek yerine daha düzgün bir yönlendirme yapılması gerektiğini öne sürüyor. Mevcut AB düzenlemelerine göre, AB'ye kaçak yollarla giriş yapan göçmenler girdikleri ülkenin sorumluluğu altında. Bu sorumluluklara gıda, barınma ve sağlık yardımları da dâhil. AB'nin izlediği politikaların insan haklarına değil sınır güvenliğine dayandırılması da büyük bir doğruluk payı olan başlıca eleştiri noktalarından biri haline gelmiş durumda. Sığınmacıları üçüncü ülkelerde tutmak, göçmenleri ülkelere geri göndermek gibi politikalarla somutlaşmış bu durum, muhafazakâr Avrupa liderlerinin de tartışmaktan kaçınarak adeta göz yumduğu bir konu olarak ortaya çıkıyor.

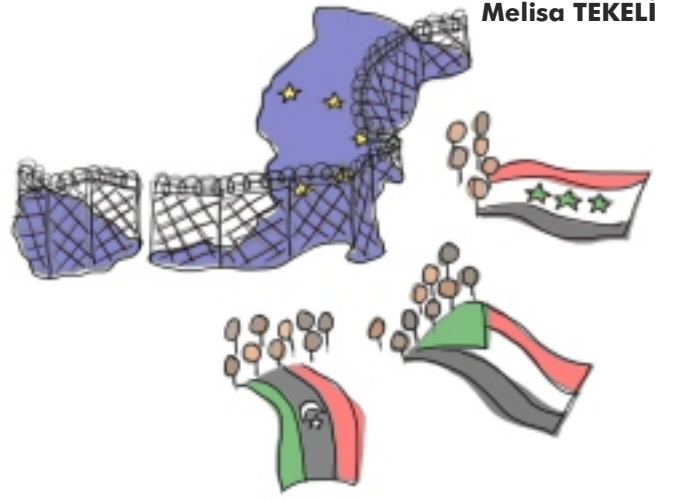
Akdeniz'de neredeyse her gün bir göçmen faciası gerçekleşse de bu politikaların Avrupa içinde tartışılmaya başlanması, Şubat'ta İtalya'nın Lampedusa Adası açıklarında göçmen taşıyan bir teknenin batmasıyla oldu. BM'nin AB'nin göçmen politikalarını temel eleştiri noktasıysa, hala ciddi bir adım atılmamış olan güvenli geçiş koridorlarının belirlenmesi meselesi. Bu faciadan sonra BM'den yükselen tepki, Mare Nostrum insani yardım ope-

rasyonu yerine uygulamaya geçirilen Triton'un yeterli olmadığı yönünde. Çok daha sınırlı kaynaklara sahip olan ve üye ülkelerin tahsis ettiği araç ve personelle faaliyet gösteren Triton'un bütçesi ikiye katlandıktan sonra dahi Mare Nostrum'dan daha sınırlı bir operasyon olacak olması, bu eleştirilerin haklılığını gösterir bir durum.

Ancak bu olaylarda asıl dönüm noktası, Nisan'da Libya açıklarında gerçekleşen ve ölü sayısının 800'e ulaştığı facia. Yaşanan olaydan sonra BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Zeyd Raad el-Hüseynin bu trajedinin kendisini dehşete düşürdüğünü ancak şaşırtmadığı belirterek Avrupa'nın göçmenlere sırtını dönerek Akdeniz'in büyük bir mezarlık haline gelme riskine sebep olduğunu söyledi. AB hükümetlerinin "daha sofistike, daha cesaretli ve daha az duyarsız" bir yaklaşım benimsemesi gerektiğini öne sürerken, bu durumun sorumluluğunun merhametsizlik ve yönetimdeki başarısızlık üzerinde olduğunu vurguladı. Yaşanan bu facia ve gösterilen bu tepkilerden sonra AB, Akdeniz'deki göçmen ölümlerinin önüne geçmek adına bir tedbir paketi açıklamak için acil toplanma kararı aldı.

Açıklanan tedbir paketinde, kapsamı nedeniyle eleştirilen Triton'un kurtarma hizmetinin güçlendirilmesi ve bu hizmeti yürüten Frontex'in mali kaynaklarının artırılması yer aldı. Bir başka tartışmalı önlemse, ATAUM E-Bülten'in geçen sayısında ele alındığı üzere, insan kaçakçılarının teknelerini "imha etme"ye yönelik sivil ve askeri operasyonlar için Avrupa Konseyi tarafından görev izni verilmesi. Ayrıca pakette, sığınma başvurularının ortak işleme tabi tutulması, tüm göçmenlerin parmak izi kaydının tutulması, göçmen iskanına yönelik bir AB pilot projesi, dönüş seyahat paketleri teklifi, anahtar ülkelerde göç irtibat görevlileri bulundurmak gibi tedbirler de yer aldı.

AB Dış Politika Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini, yaptığı açıklamalarda hem kurtarma çalışmalarına hem de kaçakçılık yapan örgütlerle mücadeleye hız verileceğini belirtirken kurtarılan göçmenlerin kendi istekleri olmadan geri gönderilmeyeceğini de vurguladı. Bu açıklamada önemli bir nokta, bu konudaki önlemlerde BM Gü-

venlik Konseyi'nin desteğine de ihtiyaç duyulduğunun belirtilmesi. Zira AB, kaçakçı gemilerin tespit edilerek kullanılamaz hale getirilmesi ve örgütlerin bu yolla elde ettikleri gelire el konulması konusunda bir yetkiye sahip olmak ve bu yönde de adımlar atmak istiyor. Federica Mogherini'nin gazetecilerin bir sorusuna verdiği cevapsa, AB'nin bu konuya olan genel bakışını özetler nitelikte. Şöyle ki, Mogherini her ne kadar "Akdeniz bizim denizimiz, Avrupalılar olarak hep birlikte hareket etmeliyiz. AB insan haklarının, insan onurunun ve insan hayatının korunması ilkesi üzerinde inşa edilmiştir. Bu konuda tutarlı olmalıyız" gibi cümleler sarfetse de, gazetecilerin "neden önceliği çaresiz insanların kurtarılmasına değil de kaçakçılıkla mücadeleye veriyorsunuz?" sorusuna bu iki konunun el ele yürümesi gerektiği şeklinde cevap verdi. Bu paketin yetersizliği noktasındaki eleştirileri temellendirmek için BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Zeyd Raad el-Hüseyn'in açıklamasına dönersek, AB'nin yine hep eleştirildiği şekilde anlık kriz yönetimi ve popülizm çerçevesinde bir anlayışla hareket ettiğini görmek çok daha zor olmaz. Bu bağlamda Uluslararası Af Örgütü'nün AB'ye insan yaşamını kurtarma amacından çok kendi kusurlarını örtmeye ve onurlarını kurtarmaya çalışma yönündeki eleştirisi son derece doğru. Tedbirler incelendiğinde ve tek yönlülükleri açıkça görüldüğünde, yapılan toplantının sadece gelen sert eleştirilere bir cevap niteliğinde yapıldığı bile rahatlıkla söylenebilir.

Yeniliği tartışılabilir bir tedbirlerin getirdiği tek değişiklik, bir kaç ay önce Akdeniz'de göçmenleri kurtarma çalışmalarının durdurulduğunu açıklayan AB'nin şimdi askeri ve sivil operasyonlarla

Akdeniz'e geri dönmesi. Kaçakçılara yönelik operasyonlar yerine insan merkezli, göçmenleri koruma temelli politikalar geliştirilmesi, hala yerine getirilmemiş olsa da aslında sorunu çözüme yakınlatacak temel nokta. Avrupa ülkelerinin ekonomik gelişmişlikleriyle paralel bir şekilde bu politikaların izlenmesinde hem finansal hem de idari desteklerini göstermeleri mecburi olan bir diğer nokta.

1951 Cenevre Sözleşmesi'nde sığınma ve mülteci hakkının bir insan hakkı olduğunu kabul eden Avrupa ülkeleri, bu sözleşmeyi ihlal edersesine iç hukuklarında yürürlüğe soktukları göçmenlerin yerleşimini engelleyen yasal engelleri ortadan kaldırmalı. AB'nin göçmenlere yönelik politikalarında sınır güvenliğini değil insan haklarını temel almasından bahsedilirken kastedilen, sığınmacılara karşı ayrımcılığın değil entegrasyona yönelik politikaların çözüm getirebileceği. Özellikle "İslamcı terör"ün yükselişiyle göçmenleri düşman ve tehdit olarak gören Avrupa anlayışı ve bunun beraberinde getirdiği toplumsal tepkiyle sert politikalar bir kenara bırakılmalı, özellikle toplumsal tepkinin aşamalı olarak da olsa dönüşümü sağlanmalı. Sadece Akdeniz'de değil tüm dünyada göçle ilgili sıkıntıları engelleyecek olan ve aynı ölçüde uzak olan ihtimale dünya genelinde göçe neden olan eşitsizliklerin engellenmesi, insanların Avrupa'ya gitmek isteme sebepleri olan "daha iyi bir hayat"ı kendi ülkelerinde yaşayabilmeleri. Tüm bunlar düşünüldüğünde sorunun çözümü konusundaki temel faktör, AB'nin gücü ya da sorumluluğu değil iradesi olsa gerek. Aksi durumda Akdeniz'de daha çok ölüme ve trajediye tanıklık etmemiz oldukça yüksek bir ihtimal.

Liberté, Égalité, Fraternité ve 'Terreur'?

H.Kardelen IŞIK

François Hollande, 8 Mayıs 2014'te Le Monde gazetesinde "L'Europe Que Je Veux" (İstedğim Avrupa) başlıklı bir yazı yayınlarak kendisi ve politikalarına son dönemde gelen eleştirilere cevap vermiş, Mitterrand'ın "Milliyetçilik savaşı!" (Le nationalisme c'est la guerre!) sözüne atıfla ikinci dünya savaşı sonrasında AB sayesinde Avrupa'da kurulan birliğin demokrasi ve ekonomi adına önemine dikkat çekmişti. Hollande, yazısında AB üzerinden Fransa'daki iç duruma da gönderme yapıyor; vatandaşların, ekonomilerin ve ulusların birliği üzerinden inşa edilen AB'den vazgeçmenin anlamının kaos ola-

cağına işaret ediyordu. Nitekim Hollande'ın "istediği Avrupa" tasviri bugün adeta istediği Fransa'ya dönüşmüş durumda. Öyle ki, Hollande altı ay önce yaşanan Charlie Hebdo saldırılarından sonra bu kez de Saint-Quentin Fallavier saldırısı ardından "birlik" çağrısı yapıyor.

Fransa, bu yıl ikinci kez radikal İslamcı saldırıların hedefindeydi. Lyon'un güneydoğusunda yer alan Saint-Quentin-Fallavier kasabasında yer alan bir kimyasal gaz fabrikası elinde Arapça yazılar olan bir bayrak taşıdığı belirtilen bir kişi tarafından basıldı. Fabrikada patlama meydana gelirken, fabrika yakınlarındaysa başı kesik bir

ceset bulundu. Olayın yaşandığı sırada AB liderler zirvesi nedeniyle Brüksel'de bulunan Hollande, Fransa'ya dönerek Elysee Sarayı'nda bir acil güvenlik zirvesi düzenledi. Fransa'da altı ay sonra bir kez daha ulusal güvenlik sistemi Vigipirate en yüksek alarm seviyesine getirilmiş durumda.

Saldırı Amerikan istihbaratı NSA'nın Fransa cumhurbaşkanlarını dinlediğinin ortaya çıkmasının hemen ertesinde gerçekleşti. Fransa, Ocak'tan bu yana polise ve istihbarat birimlerine geniş yetkiler veren yeni istihbarat yasası tartışmalarına son verememişken gerçekleşen bu olay, Hollande'la ilgili şüpheleri di-

le getirmek için yeni bir fırsat da sunmuş oldu. Hollande ve iktidardaki Sosyalist Parti, Fransızların gözünde düşen popülaritesini Charlie Hebdo saldırıları sırasındaki başarılı kriz yönetimiyle arttırma şansı yakalamış olsa da, bu kez de bir yandan güvenlik ve terörle mücadele politikalarına karşı eleştirilere yanıt vermeye çalışırken, diğer yandan da 2017'de yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde Fransa kamuoyunu "birlikte" tutmaya çalışarak Le Pen ve Sarkozy'nin yükselişinin önünü kesmeye çalışacak gibi görünüyor.

Olağan şüpheli Hollande

"İslami terör" altı ay önce Fransa'yı sarstığında Hollande'ın ifade özgürlüğü-güvenlik üzerinden kurduğu ulusal birlik mesajları ona kamuoyunun kendisi nezdindeki memnuniyetsizliğini bir nebze de olsun gidermek için iyi bir fırsat sunmuştu. Ancak bu senaryo Isère'deki fabrika saldırısının ardından tekrarlanmayacak gibi. Zira Hollande'ın "güvenlik sicili" 2012'de kendisinin seçildiği cumhurbaşkanlığı seçim

kampanyaları sırasında meydana gelen Toulouse saldırılarından bu yana pek de parlak değil. Bunun yanı sıra, ABD'nin Hollande da dâhil selefi iki cumhurbaşkanını dinlediğinin ortaya çıkmasıyla birlikte 2012 cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde yaşananlar bir kez daha gündemde. Zira, 2012 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde "Toulouse saldırılarındaki tutumundan dolayı Fransız kamuoyunun Sarkozy'ye oy ver-

mek istemediği için Hollande'ı seçtiği" yorumları yapılmıştı.

Fransa, Charlie Hebdo saldırılarından sonra "On est uni!" (Biz biriz!) sloganları etrafında bir araya gelmişti. Ancak bu kez durum "iyi donanımlı bir istihbaratın -üstelik hâlihazırda uygulamaya koyulmuş tartışmalı bir istihbarat yasasından sonra- nasıl olur da Fransız topraklarında bir kez daha radikal İslamcı bir eyleme izin verebildiği"

sorusu etrafında düğümleniyor. Öyle ki "On est puni!" (Biz cezalandırıldık!) söylemi ifade özgürlüğü ve demokrasiye dair endişelerden daha fazlasına yöneliyor. Charlie Hebdo ya da Koşer market ve hatta üç yıl önce Toulouse saldırısının faili olan Mohamed Merah dâhil tüm saldırganların gizli servis tarafından biliniyor oluşu, Hollande hükümeti için bir çıkmaz daha yaratıyor.

Hollande tarzı Francafrique

Fransa'nın bugün yaşadıklarının Ortadoğu ve özellikle Afrika politikasının sonucu olduğunu söylemek için henüz erken olsa da bir "bumerang etkisinden" bahsetmek güç değil. Vatandaş oldukları ülkelere "intikam eylemleri" için dönen "cihatçı teröristlerin" varlığı konusu şimdilik

spekülatif bir veri olarak kenarda tutulabilir. Yine de, Fransa'nın Avrupa'dan Suriye'ye savaşmaya gidenler konusunda başı çektiğini de atlamamak gerek.

Suriye ve Ortadoğu'daki kaosun öngörülemez çıkışları bir yana dursun, Fransa için özellikle üzerinde durul-

ması gereken bir diğer noktaysa Hollande'la birlikte sözde değişen Afrika politikası. Fransa, Hollande'la birlikte sömürgelerinin bağımsızlığını tanıdığı 1960'lardan bu yana kısaca "bağları koparmamak" üzerinden özetlenebilecek ve adeta iç politikasının uzantısı olarak yürüt-

tüğü "Francafrique" politikasını söylemde terk etmiş gözükmek de yöntemlerinin birçoğu halen yürürlükte. Hollande, başa geldiğinde Afrika'daki Fransız çıkarlarını korumak için cumhurbaşkanına danışmanlık yapmak üzere Sarkozy yönetimi döneminde kurulmuş Afrika Biri-

mi'ni (cellule Africaine de l'Elysee) kapatmış olsa da bugün Afrika'da aşırı gruplara karşı savaşıyor. Afrika genelindeyse silahlara erişimin kolay olması ve İslami radikalizmin yükselişinin de etkisiyle merkezi otoritelere karşı savaşlar yeniden yükselişte. Fransa 2011'de uluslararası koalisyonun kurulmasını dahi beklemeden Muammer Kaddafi'ye yaptığı askeri müdahaleden bu yana Afrika'

da "cihatçı selefiller"le savaşta başı çekiyor. 2013'te Mali'deki Kaidecilere yönelik müdahalesine ek olarak şu anda Nişer, Çad, Burkina Faso, Orta Afrika Cumhuriyeti ve Moritanya'da askeri varlığıyla konumlanmış durumda. Afrika'daki Kaide yapılanmalarının giderek IŞİD altında yer almaya devam ettiği biliniyor. Hal böyleyken 5 milyon Müslüman nüfusunun büyük bir çoğunluğunu Afri-

ka kökenlilerin oluşturduğu Fransa için "içerdeki terör"ün buralardan beslenip beslenmediği sorusu da gündeme geliyor. Nitekim Charlie Hebdo saldırısıyla aynı günde Nijerya-Çad sınırında Boko Haram'ın gerçekleştirdiği katliamın "Batı'nın gündeminde pek az yer bulması eleştirilere neden olmuş, Paris yürüyüşündeysen Mali Cumhurbaşkanı İbrahim Boubacar Keita Hollande'ın

sağında yer almıştı. Charlie Hebdo saldırısıyla Fransa'nın başına gelenlerin aynı "kötüye" yönelik olduğu mesajı da böylelikle yerine ulaşmıştı. Charlie Hebdo saldırısı sonrası Fransa'ya yönelik protestoların en şiddetli yaşandığı yerlerin başında Afrika ülkelerinin olduğu da unutulmamalı. Üstelik "öteki Fransa" da "ben Charlie değilim" sesleri böylesine yükselmişken.

Fransa'nın hem jakoben hem de endişeli modernitesi

Charlie Hebdo saldırısı Yemen El-Kaidesince hemen ardından gerçekleşen Koşer market saldırısıysa IŞİD'in Suriye yapılanması tarafından üstlenilmişti. Saint-Quentin-Fallavier saldırısını hâlihazırda üstlenen herhangi bir radikal İslamcı örgüt olmasa da Fransa İçişleri Bakanı Bernard Cazeneuve, olay ardından yaptığı açıklamada "yakalanan zanlının radikal İslamcı olduğu şüphesiyle gizli servis tarafından izlendiğini ve Selefî çevrelerle bağlantısı olduğunu" belirtti. Nitekim ilk bakışta bu üç saldırının ortak noktası olarak "radikal İslam" göze çarparsa da, üzerinde durulması gereken nokta üç saldırının da "Fransa vatandaşı" olması. Saldırganların dışarıdan gelmemiş oluşu Fransa'nın durumunu bir yandan Charlie Hebdo saldırısı için "Avrupa'nın 11 Eylül'ü" göndermelerinin dışına çıkarırken diğer yandan da Avrupa

merkezli diğer saldırılardan farklı bir noktaya konumlanıyor.

Fransa için adeta "cumhuriyet'in özgüveni" olan birlik temeli, Charlie Hebdo'dan sonra yerini tedirgin bir sorgulamaya bıraktı. Charlie Hebdo saldırısı sonrasında Fransa'da toplumun tüm kesimleri "nasıl birlikte yaşarız" sorusunun cevabını yeniden arıyorken, ülke şimdi bir kez daha "kendi içinden çıkan terör eylemleri"nin sorumluluğuyla karşı karşıya.

Fransa, İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan itibaren başlayan dekolonizasyon sürecinde, Mağrip ve Batı Afrika'dan çekilmek zorunda kalırken, özellikle 1960'lerden itibaren başta Cezayir, Fas ve Tunus'tan olmak üzere göçmenleri de kabul etmeye başlamıştı. Fransa, özellikle ekonomik genişleme zamanlarında fabrikalarındaki bu "göçmen, vasıfsız ve ucuz" işçilerin varlığından ol-

dukça mutluymuştu. Ancak, 2005 Banliyö Ayaklanmalarından bu yana giderek daha da belirginleşen "göçmenlerin toplumdaki konumu ve ayrımcılık" belki de hiç olmadığı kadar çare bulunması gereken bir sorun konumunda. Entegrasyonun başarısı, eski sömürgeci politikalar ve İslami radikalizm tehdidi tartışmaları Fransa için yeni değil. Hatta İslamofobi de öyle. Öyle ki, Fransa için İslamofobi kavramının kökenleri 20. yüzyılın başında Fransa'nın eski sömürgeci Cezayir'deki politikalarını eleştiren görüşlere dayanıyor. Fransa eski sömürgeci Cezayir'de 1991-2002 yılları arasında yaşanan savaştan doğrudan etkilenmiş, 1995 yılında yaşanan saldırının faili, Cezayir'de İslam Devleti kurma amacı güden Cezayir İslami Ordusu'nun (Groupe islamique armé-GIA) Lyon banliyölerinde yaşayan üyesi Khaled Kelkal olmuştu. Fran-

sa, 20 yıl sonra bugünse Fas asıllı vatandaşı Yasın Salhi'nin IŞİD'le bağını araştırıyor. Yüzeysel bir çıkarımla, bugün Fransa'nın ötekileri dinsel bir grup olarak konumlayarak giderek adeta Huntington'un Medeniyetler Çatışması tezine ideoloji düzeyinde olmasa da toplumsal realitede altyapı sağladığı söylenebilir. Bu durum Fransa'nın azınlık kavramını teorik ve pratik olarak reddediyor oluşundan dolayı çift taraflı. Nitekim Fransa için Jakoben Cumhuriyetin çıktısı olan entegrasyon kavramı "tektipleştirici" bir toplumla bütünleştirme öngörürken, üç kuşak geçse bile hala "göçmen" olan vatandaşları (özellikle Müslümanlar) için seküler olanla-geleneksel olan arasında bir çatışma da yaratıyor. Tüm bunlara "Fransızları" İslamofobi etiketi altında Müslüman korkusuyla baş başa bırakıyor.

Kara Para Aklayan İnsan Hakları Örgütü?

Yasemin KARADAĞ

Norveç'in Stavanger şehrinde bir insan hakları örgütü... Global Network for Rights and Developments (GNRD) adıyla insan haklarının ve kalkınmanın desteklenmesi ve korunması amacıyla Haziran 2008'de kar amacı gütmeyen bir organizasyon olarak kurulan bu örgüt ve başkanı, geçtiğimiz günlerde çok ciddi bir suçlamayla karşı karşıya geldi. Ekonomik ve Çevresel Suçlara İlişkin Soruşturmaların Yürütülmesinden Sorumlu Norveç Ulusal Otoritesi'nin (ØKOKRIM) yürüttü-

ğü soruşturmada, GNRD ve başkanı Loai Mohammed Deeb, geçtiğimiz Kasım'dan beri yaklaşık 13 milyon dolar kara para aklamakla suçlanıyor.

Söz konusu bu insan hakları örgütünün Birleşmiş Milletler ve Avrupa Parlamentosu gibi örgütlerle olan yakın ilişkisine ve örgütün internet sayfasından görüldüğü üzere dünyada gerçekleştirdiği faaliyetlere bakıldığında, örgüt ve başkanı hakkındaki suçlamaların asılsız olduklarına inanmak mümkün. Öte yan-

dan, her ne kadar uluslararası basında yer almasa da GNRD ve Başkanı Deeb hakkında ortaya çıkan suçlamaların ya da iddiaların sayısı da göz ardı edilecek cinsten değil. Çoğu zaman Norveç medyasında yer verilen GNRD'ye ilişkin haberleri yakından takip eden, bu haberlerle de yetinmeyip örgütün ofislerinin de bulunduğu ülkelerle olan ilişkilerini yakından izleyen ve bunları kendi blogunda düzenli olarak yayınlayan Guardian gazetesinin eski Orta Doğu böl-

gesi editörü Brian Whitaker, örgüt ile ilgili kapsamlı bir dosya hazırlamış. Bir süredir "al-bab" adlı blogunda yazan Whitaker'ın hazırladığı dosyaya blogundan ulaşmak mümkün (http://www.al-bab.com/blog/compilation-gnrd.htm#sue_Norway). GNRD ve başkanına ilişkin suçlamalara bakmadan önce insan haklarının korunması amacıyla Norveç'te kurulmuş bu örgüt nedir, ne değildir bakmakta fayda var.

İnsan hakları örgütü mü, paravan şirket mi?

GNRD, yukarıda da belirtildiği üzere, Filistin doğumlu, sonradan Norveç vatandaşı olan Loai Deeb tarafından 2008'de Norveç'te kurulmuş bir insan hakları örgütü. Merkezi Norveç'te olmakla birlikte, Belçika, İsviçre, İspanya, Sudan, Ürdün ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde (BAE) de ofisleri bulunmakta. AB tarafından da tanınan bu örgüt, 2012'den beri BM'nin ana organı olan Ekonomik ve Sosyal Konsey'in (ECOSOC) "danışmanlık" statüsü verdiği uluslararası hükümet-dışı örgütler arasında yer alırken, lobi faaliyetleri yürütmek üzere Avrupa Parlamentosu'na da kayıtlı durumda. Dahası Afrika Birliği'yle de işbirliği anlaşması olan GNRD, bugüne kadar Orta Doğu'da ve Afrika'da pek çok ülkenin parla-

mento seçimlerine resmi gözlemci statüsüyle katıldı. GNRD'nin kurucusu ve başkanı Deeb hakkında örgütün sayfasında yer alan bilgilerse oldukça kısıtlı. Kendisinin lisans, master ve doktorasını uluslararası hukuk alanında yaptığı belirtilirken, bu eğitimlerin hangi okullarda alındığı bilgisine ulaşılamamakta. Örgütün internet sayfasında GNRD'yi oluşturan diğer çalışanların bilgisine yer verilen "our team" başlıklı sekmesi de Norveç polisinin başlattığı soruşturmada beri açılmıyor. ØKOKRIM'in yürüttüğü soruşturma kapsamında 27 Mayıs'ta tutuklanan ve 48 saat gözaltında tutulduktan sonra serbest bırakılan Deeb ve GNRD hakkında Norveç basınında bir süredir pek çok yazı yayınlanmakta. Soruşturmaya iliş-

kin ayrıntılı bilgilere ulaşmak mümkün olmazken, yetkililerin hazırladıkları rapora göre, örgüt tarafından aklanan para BAE üzerinden ülkeye sokulmuş. Esasında örgüte ve başkanına dair tüm şaibeli tartışmalar da buradan başlıyor demek çok da yanlış olmasa gerek. Zira Whitaker'ın da blogunda belirttiği üzere, kimi çevrelerce GNRD'nin BAE tarafından bir nevi paravan şirket olarak kurulduğu yönünde iddialar dile getirilmekte. Nitekim örgütün BAE'le görünen ilişkisi incelendiğinde de bu iddiayı destekler bulgulara ulaşmak mümkün gözüküyor. Örgütün BAE'ye ilişkin insan hakları karnesi oldukça ilginç bir tabloyu önümüze koyuyor. GNRD'nin kurduğu ve desteklediği International Human Rights Rank Indicator'ın

(IHRRI) geçtiğimiz Ağustos'ta yayınladığı insan hakları raporuna göre, BAE insan hakları karnesi oldukça iyi olarak bilinen İsviçre, Almanya ve Avusturya gibi ülkeleri geride bırakarak 13. sırada yer almış. Dahası GNRD'nin sitesinde, BAE'de kadınların kamusal alandaki rolünün artmasından çocuk haklarına, çevreden engelli haklarına kadar pek çok konuda gelişme kaydedildiğine dair haberlere mütemadiyen rastlamak mümkün. Daha önce de belirtildiği üzere, uluslararası basında GNRD'ye ilişkin haberlere rastlamak zor. Geçtiğimiz Eylül'de Katar'da iki GNRD çalışanının gözaltına alınmasıyla Guardian eski editörü Whitaker'ın dikkatini çeken örgüt hakkında tüm haberler, o zamandan beri Whitaker tarafından yayın-

lanmakta. Söz konusu iki kişinin de Katar'da gözaltına alınmasının nedeninin Müslüman Kardeşler'e verdiği destekten ötürü BAE'yle Katar'ın aralarının açık olmasıyla ilgili olduğunu iddia eden Whitaker, verdiği pek çok örnekle de GNRD'nin BAE hükümetiyle yakından ilişkisi olduğu iddialarını güçlendiriyor.

Örgüt ve başkanı Deeb hakkında çıkan haberler çeşitlilikte gösteriyor. Örneğin, başkan Deeb 2007'de "The Scandinavian University" adıyla açtığı üniversitenin aslında var olmadığı haberleriyle ilk kez Norveç gündeminde yerini aldı. Norveç Eğitim Bakanlığı'nın başlattığı soruşturma üzerine 2010'da kapanan üniversitenin eğitim binası olarak Deeb'in yaşadığı ev görünürken, kendisi evin yalnızca üniversitenin idari işlerinin yürütülmesi için kullanıldığını iddia etmişti. Norveç basınında geniş yer kaplayan bu habere blogunda yer veren Whitaker'in bu haberinin ve GNRD'ye ve kişilerine ilişkin yayınladığı diğer haberlerin asılsız olduğuna dair internet sitesinden açıklama yapan

GNRD, bahsi geçen üniversitenin Deeb'in de kurucularından olduğu İsviçre'de bulunan Scandinavian Institute for Human Rights (SIHR) adlı okul olduğunu iddia etti. 12 Şubat'ta yayınladığı bu bildiriye GNRD, Whitaker'in örgütle ilgili blogunda yer verdiği tüm bilgilerin asılsız olduğunu belirterek Whitaker'a karşı hukuki süreç başlattığını duyurmuştu. Örgütün BAE tarafından kurulduğu ve finansal olarak desteklendiği iddialarını da yalanlayan GNRD, Norveç'te bir muhasebe şirketi tarafından hesaplarının tutulduğunu ve verdikleri linkten örgütün finansal durumunu gösteren linke ulaşabileceklerini söylemişti. Whitaker'in blogunda GNRD'ye ilişkin haberlere yer vermeye devam etmesi üzerine Whitaker, facebook ve twitter'da önce kendi adına açılan sahte hesaplarla karalama kampanyasına maruz kaldığını, bu hesapları kapattırdıktan sonraysa yine sosyal medyada hakkında asılsız haberler yayıldığını söylüyor. Öyle ki, iddialar Whitaker'ın Yemen'den cinsel tercihleri yüzünden sınır dışı edildiğinden, GNRD hak-

kinda haber yapması karşılığında Katar'ın kendisine yıllık 50 bin dolar ödediği iddialarına kadar çeşitlilik gösteriyor. Whitaker'sa kendisine yöneltilen suçlamaları reddederken, tüm suçlamaların tek bir twitter hesabından geldiğini ve bu hesabın da bir hafta öncesine kadar GNRD'nin başkanı Deeb'in konuşmalarını paylaşan hesap olduğunu blogunda ekran görüntüleriyle ispatlamış. ØKOKRIM'ın başlattığı soruşturma çerçevesinde hazırladığı raporda, başkan Deeb'in geçtiğimiz yıl Norveç'te 1.6 milyon dolarlık iki mülk satın aldığı ve miktarın tamamını tek seferde ödediği belirtiliyor. Dahası rapora göre, Deeb'in 2012'de 25 bin dolar olan yıllık gelirinin 2013'te 600 bin dolara çıktığı görülmekte. GNRD, ØKOKRIM'ın suçlamalarına cevaben son basın bültenini 23 Haziran'da sitesinden yayınladı. Bültende, örgütün kara para akladığına dair yapılan suçlamaların asılsız olduğu bir kez daha tekrarlandı. GNRD'nin gelirlerinin bağışlardan oluştuğu ve bu bağışların da neredeyse tamamının Orta Doğu ülkelerinde

bulunan şirketlerden geldiği belirtilirken, bir insan hakları örgütünün amacı ve vizyonu ters düşen böylesine ağır bir suçlamayla karşı karşıya kalması "hayretle karşılandı". Bültende, BM önünde "rüştünü ispatlamış" bir örgütün böyle bir amaca hizmet etmesinin imkânsızlığı da vurgulanmakta. Öte yandan, GNRD'nin ECOSOC'taki danışmanlık statüsü, ABD'nin "örgütün ve başkanının şaibeli durumlarını" öne sürerek karşı çıkmasına rağmen, Sudan'ın verdiği teklifi geri çekmemesi neticesinde 15 lehte oyla elde edildi. Tüm bu tartışmaların ötesinde, ØKOKRIM'ın yürüttüğü soruşturma tamamlandığında örgüte yönelik suçlamalar kesinleşirse, ortada çok büyük bir problem var demektir. Uluslararası alanda insan haklarının korunması amacıyla kurulan bir örgütün bu alandaki tüm faaliyetlerinin bir kandırmacadan ibaret olduğu gerçeği (ki böyle olduğundan şüphelenmek için pek çok neden var) ve bu kadar yıl böylesine rahatça sistemin işleyebilmesi üzerine durup düşünmek gerekecek.

GLOBAL NETWORK FOR RIGHTS AND DEVELOPMENT

الشبكة الدولية للحقوق والتنمية

AB-Latin Amerika İlişkileri Güncelleniyor

Damla ÜNSEVER

Asya, Afrika ve Latin Amerika yüzyıllarca süren ekonomik üstünlük mücadelesinin yapıtaşı gibiler. Zira geçmişin hegemon ülkelerinin bu bölgelerde uyguladıkları sömürgecilik politikalarıyla birlikte kendi ekonomik çıkmazlarından kurtuldukları bilinen bir gerçek. Aynı bölgeler bugün, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yatırım odakları halini almaya başlıyor. Bu durum, kimin az kimin çok kazandığına bakılmaksızın bir "kazan-kazan" ilişkisi yaratıyor. Aynı zamanda yeni dünya düzeni içinde bölgesel ve uluslararası örgütlenmenin önemini kavrayan ülkeler, "birlikten kuvvet doğar" sözünü doğrular nitelikte işbirlikleriyle dünya ekonomisinde söz söyleme hakkına sahip oluyor. Nitekim CELAC'da böyle örgütlenmelerden biri.

Mercosur ve ALBA gibi CELAC da bir Latin Amerika ülkeleri örgütlenmesi ancak daha geniş bir bölgeyi kapsıyor ve ekonominin yanı sıra siyasi entegrasyon hedefini de içeriyor. CELAC, iki yıl önce yaşamını yitiren Venezuela lideri Hugo Chavez'in öncülüğüyle 2011'de Venezuela'nın başkenti Karakas'da kuruldu. Chavez'in "Simon Bolivar'ın birlik rüyasının gerçekleşmesi" olarak tanımladığı CELAC'ın açılımı Latin Amerika ve Karayip Devletleri Topluluğu. İsminden de anlaşılacağı üzere ABD ve Kanada'nın dışındaki Amerika kıtası ülkelerini kapsıyor. ABD'nin baskın olduğu Ame-

rikan Devletleri Örgütü'ne de alternatif oluşturuyor. Monroe Doktrini'nin etkisinden ve ABD'nin arka bahçesi olmaktan kurtulmak, bölgedeki ABD egemenliğini kırmak ve Latin Amerika'nın entegrasyonunu güçlendirmek amaçları taşıyan topluluk, ABD, AB ve Çin'den sonra dördüncü büyük güç olarak karşımıza çıkıyor.

Topluluk, 2011'deki kuruluşundan bu yana sadece bölgesel ilişkileri güçlendirmek üzerine değil, aynı zamanda uluslararası ilişkilerini de geliştirmek için çaba gösteriyor. Gerek Çin'le yapılan görüşmeler gerekse AB'yle yapılan zirveler bunu destekler nitelikte. Özellikle AB gibi bir kuruluş olma yolunda ilerleyen CELAC'la AB karşılıklı ekonomik ilişkileri güçlendirmek ve ortak politikalar izlemek adına görüşmeler yapıyor. Bu amaçlara yönelik olarak iki 2013'de Şili'de gerçekleştirilen AB-CELAC zirvesinin ikincisiye geçtiğimiz ay Brüksel'de gerçekleşti. Zirvenin ana teması toplumun refahı, birliği ve sürdürülebilir gelişmesi olarak belirlendi. Zirvede Atlas okyanusunun iki yakasını birbirine yakınlaştıran kararlar alındı.

Öncelikle Çin'in giderek yatırımlarını artırdığı Latin Amerika'da ekonomik üstünlüğünü sürdürmek isteyen AB, 118 milyonu yatırım teşviki olmak üzere 700 milyon Euro'nun üzerinde yardım teklifinde bulundu. Ocak'ta gerçekleşen Latin Amerika ve Karayip Devlet-

leri Topluluğu'yla Çin görüşmeleri sonucunda Çin'in 10 yıllık bir dönem için toplam 250 milyon dolarlık yatırım yapacağını ilan etmesini göz önünde bulundurursak, AB'nin bölgedeki etkisinin büyüklüğü ortada. Bölgedeki Çin-AB rekabeti kapsamında değerlendirilebilecek bir başka gelişme, AB'nin 2000'den bu yana Latin Amerika ülkeleriyle imzaladığı serbest ticaret antlaşmalarının yeniden canlandırılmasının kararlaştırılması. 2000'de Meksika'yla başlayan serbest ticaret anlaşmaları daha sonra Şili, Peru, Kolombiya ve Ekvator'la imzalanmıştı. Zirveden sonra Meksika'yla yapılan anlaşmanın eskidiği belirtildi ve güncellenmesi kararlaştırıldı. Ayrıca, 2010'da Mercosur ülkeleriyle (Arjantin, Brezilya, Paraguay, Uruguay ve Venezuela) başlatılan ve daha sonra Bolivya Başkanı Evo Morales'in açıklamalarına göre AB'nin baskıları nedeniyle duraksayan serbest ticaret antlaşması görüşmelerinin hızlandırılması kararlaştırıldı. Diğer taraftan, AB'nin ABD'den sonra Latin Amerika ülkelerinin ikinci büyük ticaret ortağı olması da ilişkilerin gelişmesinde önemli bir ayrıntı. Öyle ki, 2014 yılı verilerine göre AB bölgeye 110.6 milyar Euro ihracat yaparken 98.6 milyar Euro da ithalat yapmış. Ancak bu durum bazı uzmanlar tarafından eleştiriliyor. Çünkü AB'nin yaptığı ihracat katma değeri yüksek sanayi

ürünleriyken daha çok ham madde ithal ediyor. Ayrıca çıkarları doğrultusunda yatırımlarda bulunan ülkelerin genel yatırım odaklarında enerji sektörü ve doğal kaynaklar başta geliyor.

Zirvede ekonomik ilişkilerin artırılması temel konu oldu ancak ekonominin yanı sıra iklim değişimi, kalkınma ve uyuşturucuyla mücadele gibi konularda da siyasi diyalogun güçlendirilmesi kararlaştırıldı. Bölgede eşitsizlikten kaynaklı yoksulluğun önlenmesi kalkınmanın sağlanması için öncelik teşkil etti. Diğer taraftan AB-Küba ilişkilerinin geleceği, Kolombiya'da barışın sağlanması, ekonomik krizle mücadele eden Yunanistan ve hükümet protestolarına polisin sert müdahalelerde bulunmasının yanı sıra hapisteki muhalif Leopoldo Lopez'in de bir süre açlık grevi yaptığı Venezuela'nın durumu da tartışıldı. Tüm bunlar yapılırken AB'nin yakın ilişkilerde bulunduğu ABD ve CELAC'ın ortaklığı Çin'in vereceği tepkiler göz önünde bulunduruldu. Zirvede alınan önemli kararlardan bir diğeryse, AB, Peru ve Kolombiya arasında imzalanan vize kolaylığı antlaşması oldu. Bu antlaşmayla, en fazla 90 günlük olan ve yıl boyunca ardışık olmamak koşuluyla 180 günü aşmayan seyahatlerde Peru ve Kolombiya vatandaşlarının AB ülkelerine vizesiz girişi kararlaştırıldı.

Protestoların gölgesinde bir zirve

Her ne kadar çok fazla haber kaynaklarında yer almasa da, AB-CELAC Zirvesi 2013'de olduğu gibi protestoların gölgesinde başladı. Telesur'un haberine göre çeşitli Latin Amerika ülkeleri vatandaş-

ları ülkelerinde rahatsız oldukları durumları protesto etmek için toplandı. Protesto edilen ülkelerin başında geçtiğimiz yıl 43 öğrencinin akıl almaz biçimde öldürüldüğü ve insan canının giderek

kıymetsizleştiği Meksika geldi. Meksikalılar ülkelerindeki insan hakları ihlallerinin ve adaletsizliğin son bulmasını talep ederken, Başkanı protesto eden Şilililerle Venezuela'nın egemenliğinin tanın-

ması ve yabancı ülkelerin içişlerine karışmamasını isteyen Venezuela vatandaşları da meydandaydı.

AB-CELAC Zirvesi

Onur HAZNEDAR

AB-CELAC (Latin Amerika ve Karayipler Topluluğu) zirvesinin ikincisi geçtiğimiz günlerde Brüksel’de gerçekleşti. İki gün süren zirvede 28’i AB üye ülkeleri olmak üzere toplamda 61 ülke temsil edildi. Atlantik’in iki yakasını temsil eden bu iki yapının buluştuğu zirvede başta ticari konular olmak üzere birçok

önemli konu ele alındı. Zirvenin en dikkat çeken noktasıysa, Çin’in ve de son dönemde yükselişe geçen ekonomilerin Latin Amerika pazarında etkinliklerini arttırmaya çabaladığı bir dönemde gerçekleşmesi oldu. Latin Amerika’da yavaş yavaş üstünlüğünü kaybetmeye başlayan AB, zirve sonrası va-

dettiği yeni ekonomik yardımlarla varlığını devam ettirmenin yollarını aradı. 600 milyonluk bir nüfusu ve 33 ülkeyi kapsayan, daha 2010’da kurulmuş yeni bir yapı olan CELAC ile AB arasındaki ilişkiler iki yıl arayla gerçekleşen zirveler aracılığıyla yürütülüyor. İlk kez 2013’te Şili’nin başkenti

Santiago’da bir araya gelen bu iki topluluğun bu seneki ana temasıysa “toplumlarımızın refahı, birliği ve sürdürülebilirliği için çalışmak” oldu. Zirvenin başkanlıklarıysa Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk ve Ekvator Başkanı Rafael Correa yaptı.

Ele alınan konular

Zirvede ele alınan başlıca konu ekonomiydi. Zira AB, CELAC’ın en önemli ticari ortakların başında geliyor. İki topluluğun oluşturduğu ekonomik güç, dünya gayri safi milli hasılasının dörtte birini oluşturuyor. Ayrıca AB, ABD’den sonra CELAC ile en fazla ticaret yapan ekonomik güç konumunda bulunuyor. Geçtiğimiz seneki ekonomik verilere göre AB ile CELAC arasında 110.6 milyar Euro ihracat, 98.6 milyar Euro da ithalat yapılmış. Dahası, AB üyelerinin Latin Amerika ülkelerine yapmış olduğu yatırımın 385 milyar Euro civarında olduğu tahmin ediliyor. Zirvede bu konuda somut olarak atılan adımsa AB’nin 700 milyon Euro yardım sözü vermesi oldu. Bunun yanı sıra Peru ve Kolombiya’yla AB

arasında vize muafiyeti anlaşmaları zirve esnasında imzalandı.

Zirvede ele alınanlar içerisinde ekonomik açıdan önemli bir başka konuya yillardır sürüncemede kalmış bulunan AB-Mercosur ilişkileriydi. Arjantin, Brezilya, Paraguay, Uruguay ve Venezuela’dan oluşan Mercosur’la AB arasındaki serbest ticaret müzakereleri 2010’da başlatılmış, ancak bir türlü sonuca varılamamıştı. Bu nedenle de bu zirvede konunun tatlıya bağlanmasına dair bir beklenti mevcuttu. Ancak zirve sonunda yine somut herhangi bir adım atılamadı. Avrupa Komisyonu’nun Ticaretten Sorumlu Üyesi Cecilia Malmström, yaptığı açıklamada, Mercosur’la serbest ticaret müzakerelerini hızlan-

dırma kararı aldıklarını belirtmekle yetindi.

Zirvede ekonominin dışında önemli güncel siyasi konular da ele alındı. Son dönemin gözde ülkesi Küba’yla AB arasındaki ilişkiler de ele alınan bu konuların arasındaydı. Zira ABD’nin Küba’yla ilişkileri normalleştirilmesiyle birlikte AB de Küba’yla yakın bir ilişki içerisine girmiş, hatta AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini Küba’ya iki kez resmi ziyarette bulunmuştu. Bu noktada zirvede bir adım daha ileri gidilerek AB’yle Küba arasındaki ilişkilerin yıl sonuna dek yapılacak siyasi bir anlaşmayla sonuçlandırılması sözü verildi. Küba dışında ele alınan bir diğer siyasi gündem maddesiysse Kolombiya’da yaşanan

gelişmeler üzerine oldu. Zirvede konuşan Avrupa Komisyonu Donald Tusk, Kolombiya’da hükümetle gerilla hareketi FARC arasında devam eden barış sürecinin tatlıya bağlanması halinde AB’nin gerillaların silahsızlanması için finansal destek vereceğini belirtti. Zirvedeki bir başka siyasi gündemse Venezuela’da son dönemde yaşanan siyasi gelişmelerle ilgili oldu. Zira Venezuela Başkanı Nicolas Maduro’nun muhalefete yönelik tutumu gerek AB gerekse ABD cephesinden şiddetli bir şekilde eleştiriliyor, ABD uyguladığı yaptırımlarla yaşananlara tepkisini dile getiriyor. Buna rağmen zirve sonunda yapılan açıklamada Maduro’ya yönelik esaslı bir eleştiriden kaçınıldığı dikkatleri çekiyor.

Çin faktörü

Her ne kadar şimdilik Latin Amerika’da etkin bir aktör olarak göze çarpsa da, AB’nin her geçen yıl bölgede güç kaybederek yerini yükselen ekonomilere bıraktığı da bir gerçek. Bu noktada özellikle Çin’in son dönemde kıtaya yönelik yakın ilişkisi göze çarpıyor. Altı ay önce ilk defa gerçekleşen Çin-CELAC zirvesi de bu durumu doğrular nitelikte. Zira bu zirvede

Çin, CELAC’a 10 yılına 250 milyar dolarlık yatırım sözü verdi. Bunun dışında Çin’in Brezilya, Şili ve Peru’yla yakın ekonomik ilişkileri bulunuyor. Çin bu ülkelerin dış ticaretinde önde gelen ülke konumuna erişmiş durumda. Çin, Meksika ve Arjantin’in dış ticaretinde de ikinci sırada bulunuyor. Çin’in kıtadaki bu yükselişinin önümüzdeki dönemde de de-

vam etmesi bekleniyor.

Bu nedenle AB, kıtadaki etkisini kaybetmemek adına Latin Amerika bölgesine büyük önem veriyor. Son gerçekleşen bu zirve de bunun açık bir göstergesi. Dahası, AB sadece CELAC ile değil, birebir bölge ülkeleriyle de yakın ilişki içerisine girerek bu konumunu sürdürmeye çalışıyor. Bu noktada örneğin Brezilya ve Meksika “stratejik

partner” olarak tanımlanıyor. Keza Şili, Kolombiya, Ekvator, Meksika ve Peru’yla da serbest ticaret anlaşmaları imzalanmış durumda. Mercosur ile de serbest ticaret anlaşması görüşmeleri devam ediyor. Görünen o ki AB, Latin Amerika’yı ellere kolay kolay yar etmeyecek.

Azerbaycan AGİT ofisini kapatıyor

Damla ÜNSEVER

2003'de renkli devrimlerin "Azerbaycan ayağı"ndan sonra iktidara gelen İlham Aliyev yönetimi, 2008 ve 2013'de gerçekleşen seçimleri de kazanarak istikrarı elde etti. Muhalefet tarafından seçimlere hile karıştırılmak ve giderek otoriterleşmekle suçlanan iktidar, geçtiğimiz günlerde çok tartışılacak bir eylemde bulundu. Hükümet, 1999'da ülkenin kendi talebiyle Bakü'de kurulan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ofisinin faaliyetlerine gerek kalmadığını belirtmek dışında hiçbir açıklama yapmadan ofisin kapatılması için yetkililere bir ay süre verdi. Gerek AGİT'in gerekse Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı'nın kesin bir açıklama yapmaması ya da çeşitli senaryoları gündeme getirdi. Bu senaryoların başındaysa, Azerbaycan yönetiminin demokrasi ve insan hakları konusunda giderek kötüleşmesi ve son üç seçim dönemini de yakından takip eden AGİT'in hükümete karşı eleştirilerinin artmasının etkili olduğu geliyor. Zira medyanın baskı altında olduğu ülkede ifade özgürlüğüne sahip nadir kuruluşlardan biri AGİT. Hem tutuklu gazeteci ve siyasi suçluların varlığı hem de hükümet karşıtı protestolara devlet müdahalesi, Azerbaycan'da insan hakları sorunlarının varlığını gözler önüne seriyor. Muhaliflere göre 2013 seçiminden sonra Aliyev, hükümet karşıtlarını susturmak için daha çok çaba harcamaya başladı. Bu konuda sivil toplum kuruluşla-

rının ve insan hakları gözlemcilerinin eleştirileri de devletin işlerine müdahale olarak yorumlanıyor. Dolayısıyla AGİT gibi hükümete eleştirel yaklaşan bir kuruluşun ülkedeki faaliyetlerinin sonlandırılması da otoriter yönetimin bir sonucu olarak görülüyor. Diğer taraftan, AGİT'e uyarı verilmesinden yaklaşık bir hafta sonra başlayan I. Avrupa Oyunları'na the Guardian, Uluslararası Af Örgütü gibi medya ve sivil toplum kuruluşlarından gelecek gazetecilerin ve aktivistlerin katılımının engellenmesi, bir taraftan bu görüşün geçerli olabileceğini gösterirken diğer taraftan da Azerbaycan'ın sadece olimpiik oyunlarla anılarak uluslararası prestijini artırma çabası olarak algılandı. İkinci bir görüşe göreyse, Azerbaycan hükümetinin AGİT ofisini kapatma isteğinin arkasındaki neden Amerikan diplomasisi. Buna göre, 1992'de Dağlık Karabağ sorununun çözümü için kurulan AGİT Minsk Grubu'nun eş başkanlarından biri olan ABD, AGİT üzerinde etki kurmaya çalışıyor ve Azerbaycan'da Gürcistan ve Ukrayna'daki gibi bir rejim değişikliğinin gerçekleşmesini istiyor. Bu görüşün iki gerekçesi var. Birincisi, 2013'deki protestolara AGİT gözlemcilerinin sadece izlemekle kalmayıp bizzat katılarak destek verdiği düşüncesi. Bu olaydan sonra hükümetin AGİT ofisini kapatma kararı aldığı ifade ediliyor ve Ocak 2014'te AGİT temsilciliğinin dere-

cesinin proje koordinatörlüğü seviyesine düşürülmesinin aslında bir uyarı niteliği taşıdığı belirtiliyor. İkinci gerekçeyse, Haziran 2014'te ABD AGİT Büyükelçisi Daniel Barrier'in AGİT Proje Koordinatörü Alexis Chahtatinsky'yı İlham Aliyev ve Azerbaycan Dışişleri Bakanı'yla aynı fotoğrafta yer alması nedeniyle eleştirmesi. Öyle ki, 30 Mayıs'ta görev süresi dolan Chahtatinsky'nin sözleşmesinin yenilenmemesi de ABD ve İngiltere baskısının bir sonucu olarak görülüyor. Üçüncü bir neden olarak da Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ sorununun çözümünde AGİT'in etkin faaliyetlerde bulunmamasına dair hoşnutsuzluğu gösteriliyor. Bindiği gibi AGİT, Dağlık Karabağ sorununa barışçıl bir çözüm bulmaya teşvik etmek amacıyla 1992'de Minsk Grubu'nu kurdu. Her ne kadar 1996 AGİT Devlet Başkanları Zirvesi'nde Ermenistan dışındaki 53 ülkenin tamamının kabul ettiği, Ermenistan'ın da bir yıl sonra onayladığı bir çözüm yolu oluşturulsa da, bu hayata geçemedi. Bu çözüme göre, işgal altındaki Azeri topraklarından çıkılacak, Karabağ halkının güvenliği sağlanacak ve Karabağ'a Azerbaycan içinde en yüksek düzeyde özerklik verilecekti. Diğer taraftan sorunun çözümünde alınan BM kararı da uygulanmadı. Bu kararda da BM, Ermenistan'ın işgal ettiği Azeri topraklarından çekilmesi çağrısında bulunmuştu. Ancak Ermenistan bu çağrıya

uymadı. Azerbaycan, yıllardır devam eden sorunun 20 yıldır işgal altında olan topraklarından Ermenistan'ın geri çekilmesinin diplomatik yollarla sağlanmasıyla, bu gerçekleşmezse de savaşla sonlanacağını belirtiyor. AGİT'ten beklentisiyse, Ermenistan'ın BM kararına uyması için baskı kurması. Ancak Azerbaycan bu konuda teşkilata da Minsk Grubu'na da güvenmiyor. Zira Minsk grubunun eş başkanları ABD, Rusya ve Fransa aynı zamanda Ermeni lobisinin de etkin olduğu ülkeler. Azerbaycan bu nedenle Minsk Grubu'nun Ermeni odaklı olduğunu düşündüğü faaliyetlerini etkisiz buluyor. Dolayısıyla bazılarının göre AGİT ofisinin kapatılması kararı bu inancın bir sonucu. Her durumda kesin olansa, AGİT ofisinin kapatılması konusunda resmi makamlarca bir açıklama yapılmamasının farklı görüş ve iddiaları gündeme getirmesi. Azerbaycan'ın tavrı bir uyarı mı yoksa kesin olarak verilmiş bir karar mı bunu önümüzdeki ay içinde göreceğiz. Ancak şu da açık ki, özellikle Ukrayna kriziyle Rusya'yla yaşanan gaz sorunu nedeniyle Batı'nın bölgedeki diğer bir enerji ihracatçısı olan Azerbaycan'la ilişkilerinin bir numaralı konusu enerji politikası. Bu nedenle, AGİT ofisinin kapatılma sebebi ne olursa olsun AB-Azerbaycan ilişkileri de bu konu etrafında şekillenecek gibi duruyor.

FIFA Büyük Sınavını Veriyor

Ayşe Elif YILDIRIM

FIFA'nın başkanlık seçimlerinden sadece üç gün önce, 27 Mayıs sabahı Zürih'in en güzel manzaralı otellerinden olan Baur au Lac'taki resepsiyon görevlisi belki de hayatındaki en heyecanlı günlerinden birini yaşamaktaydı. Bir düzineden fazla sivil polis, önceden haber vermeksizin otele geldi, görevliden anahtarları istedi, yukarı çıktı ve dünyanın en popüler sporunu yönetmekle sorumlu, trilyon dolarlık organizasyon olan FIFA'nın 14 adet üst düzey yöneticisini odalarından alıp tutuklayarak götürdü.

Bu tutuklamaların arkasında, ABD'nin federal soruşturma bürosu FBI'in bulunması olayların daha da Hollywood-vari olmasına yol açtı belki de. Soruşturmanın başındaki Başsavcı Loretta Lynch'in daha bir aydır görevde olması da cabası. Bu tutuklamaların ardından dünya mediasında FIFA'yla ilgili her gün yeni bir haber, her gün yeni bir suçlamanın ortaya çıkması da haliyle kaçınılmaz oldu.

Son 20 yıldır FIFA'nın Dünya Kupası ihalelerine, pazarlama, sponsorluklar ve yayın hakları gibi anlaşmalara yolsuzluk karıştırdığı konuşuluyordu. FBI, 3 yıl önce bu iddiaları arkasını araştırmak amacıyla büyük bir soruşturma başlatmıştı ve bu soruşturma kapsamında Zürih'te 14 FIFA üst düzey yöneticisi tehditle para alma, elektronik sahtekârlık ve para aklama gibi suçlamalarla tutuklandı. Ancak soruşturma sadece bu 14 üst düzey FIFA yöneticisini değil ABD ve Güney Amerika'da bulunan medya devlerini de kapsamakta. Uluslararası Polis Organizasyonu Interpol, Brezilyalı medya patronu Jose Margulies ile Arjantinli iş adamları Alejandro Burzaco,

Hugo Jinkis ve Mariano Jikis hakkında bazı eski FIFA yöneticileri de kapsayan "Kırmızı Alarm Bültenleri" çıkarttı.

FBI'dan bazı yetkililerin habercilere yaptığı açıklamalara göre bu yolsuzluk girdabı FIFA'nın her parçasına sıçramış, bir iş yapma yöntemine dönüşmüş ve neredeyse kurumsallaşmış durumda. Ortaya çıkan bazı kanıtlarda, 2010 Güney Afrika Dünya Kupasının Güney Afrika'da yapılabilmesi için organizatörler adına yatırılan 10 milyon ABD Doları gibi bir tutarın eski FIFA Başkan Yardımcısı Jack Warner tarafından kontrol edilen hesaplara yatırıldığı ve bu paranın Warner'ın kişisel borçları ve kredi kartı ödemeleri için kullanıldığı görülüyor. Ancak bazı taraflar suçlamaları kabul etmiyor. 2002 Güney Kore-Japonya Dünya Kupası için ödendiği söylenen 1.5 milyon ABD Doları rüşvet iddialarıysa Japonya hükümeti tarafından yalanlandı.

Öte yandan, FBI'in medyanın gözü önünde sürdürdüğü soruşturmasının yanı sıra İsviçreli yetkililerin de FIFA'yla ilgili soruşturma sürdürdüğü ve 53 olası para aklama soruşturması yaptığı açıklandı. Bu soruşturmanın oldukça derin ve karmaşık olduğu, dolayısıyla uzun zaman alabileceği de yapılan ufak basın toplantısında duyuruldu. Söz konusu soruşturmaların FBI'dan bağımsız olarak yürütüldüğünü vurgulamak gerek.

İşin ilginç olan tarafı, FIFA'nın yönetici koltuğunda 17 yıldır oturan ve spor dünyasının en güçlü adamı sayılan Sepp Blatter'ın sorumlu tutulanlar arasında yer alması, hatta hakkında herhangi bir suçlama dahi bulunmaması. 27 Mayıs'ta

olaylar patlak verdiği sırada Sepp Blatter 4 dönemdir FIFA'nın başkanlık koltuğunda oturuyordu ve 29 Mayıs'ta yapılacak olan başkanlık seçimlerinde beşinci dönemi için savaşıma kararlıydı.

Nitekim her ne kadar büyük bir skandalla sarsılsa da, 29 Mayıs'ta seçimler yapıldı ve Sepp Blatter, bir kez daha oyların büyük bir çoğunluğunu alarak ve tek rakibi Ürdün Futbol Federasyonu'nun başkanı 39 yaşındaki Prens Ali bin al-Hussein'i geride bırakarak beşinci kez FIFA başkanlığı koltuğuna oturdu. Sepp Blatter 133 oy alırken, Prens Ali bin al-Hussein 73 oy alarak seçimlerin sadece ikinci tura kalmasını sağladı. Ancak ikinci tur oylara gidilmeden Ali'nin adaylıktan çekilmesiyle Sepp Blatter başkanlık koltuğuna yeniden oturmuş oldu. 79 yaşındaki Sepp Blatter, zafer konuşmasında FIFA gemisini önündeki dört yıl içinde kullanacağını ve gemiyi karaya geri getireceğini söyleyerek bu dört yıllık dönemin son dönemi olacağını ekledi. Ancak Sepp Blatter'ın bu ilk "bu kez son" demeci değil. 2011'de dördüncü kez FIFA'nın başkanlığına seçildiğinde de bu dönemin kendisi için son olacağını belirtmişti.

Seçimlerin ardından özellikle Avrupalıların Blatter'a tepkisi büyük oldu. Ali'nin adaylığını destekleyen UEFA Başkanı Michel Platini, FIFA'yla olan işbirliklerini durdurabileceklerini açıkladı. Öte yandan, özellikle güçlü bir konumda bulunan İngiliz Futbol Federasyonu, diğer Avrupalı federasyonlar da bu doğrultuda bir karar alırsa Dünya Kupası'nı boykot edebileceğini açıkladı.

Belki bu gelişmeler yüzünden belki başka nedenlerle Blatter gövde gösterisini

uzatmadı. Seçimden dört gün sonra, 2 Haziran'da sürpriz bir şekilde, başkanlık pozisyonundan istifa edeceğini, yerine geçecek kişi seçilene kadar başkanlık koltuğunda oturmaya devam edeceğini ve FIFA reformlarını sürdüreceğini alelacele düzenlenen bir basın toplantısıyla duyurdu. Yaptığı istifa konuşmasında, kararının nedenlerini açıklamama konusunda oldukça kararlı bir tavır izleyen Blatter'ın bu hamlesi tabii ki dünya basını tarafından oldukça fazla yorumlandı. Basında geçen nedenlerden biri, Blatter'ın da sonunda FBI tarafından soruşturma kapsamına alınması şeklinde geçti, ancak bunun gerçekliği doğrulanmış değil.

10 Haziran'da FIFA tarafından yapılan açıklamayla başkanlık seçimlerinin Aralık ortasında yapılmasının planlandığı duyuruldu. FIFA tarafından yapılan açıklamada olağanüstü icra komitesinin Temmuz'da toplanacağı ve seçimler için kesin tarihin o zaman belirlenebileceği açıklandı. Ancak, Avrupalıların Sepp Blatter'a olan güvensizliğini istifa haberleri azaltmamış gibi duruyor. Seçimlerin Aralık'ta yapılacağı haberleri ortaya çıkınca, bunun uzun bir süre olduğunu düşünen, aralarında Avrupa Komisyonu'nun Eğitim, Kültür, Gençlik ve Sporun Sorumlu Üyesi Tibor Navracsics'in de bulunduğu bazı politikacılar, Sepp Blatter'ın bir an önce istifa etmesi ve koltuğunu bırakması, Aralık'a kadar bir ara dönem başkanının seçilmesini ve FIFA'nın bir an önce yeni bir başlangıç yapması gerektiğine ilişkin çağrılarda bulundu.

FIFA'nın başına kim geçecek?

Blatter'ın sürpriz bir şekilde koltuğunu bırakmasının ardından FIFA'nın başına geçebilecek kişiler hakkında da bir çok spekülasyon dönmeğe başladı. Blatter'ın koltuğu bırakmayacağı, tekrar başkanlık yarışına katılacağı bile söylendi ancak Blatter, son

açıklamalarında istifa sözünü tutacağını açıkladı. Blatter'ın yerine başkanlık koltuğuna oturabilecek kişiler arasında şu anki FIFA Genel Sekreteri Jerome Valcke, UEFA Başkanı Michel Platini ve Blatter'a rakip olarak çıkan ancak sonradan adaylığını

geken Prens Ali bin al-Husein yer alıyor. Bunlar dışında Portekizli ünlü futbolcu Luis Figo da fanların favorisi arasında gösteriliyor, ancak yöneticilik konusundaki deneyimsizliği nedeniyle bazı zorluklar yaşayabileceği de ekleniyor. Bu arada, son çı-

kan haberlere göre, ünlü Arjantinli futbolcu Diego Maradona, Brezilyalı Zico ve Liberya Futbol Federasyonu Başkanı Musa Bility de adaylığını açıklamış durumda.

Gelecek dünya kupalarının durumu

27 Mayıs tutuklamalarının arkasında geçmiş dünya kupaları organizasyonlarında, özellikle 2010 Güney Afrika Dünya Kupası organizasyonunda yapılan yolsuzlukların yattığı açıklanmıştı ancak aynı gün yapılan açıklamalar ışığında FBI'nın 2018 Rusya ve 2022 Katar Dünya Kupalarını da soruşturma kapsamına aldığı söyleniyor. Eğer bu Dünya Kupası organizasyonlarına yolsuzluk bulduğunda, Rusya ve Katar, Dünya Kupasına ev sahipliği yapma haklarından yoksun bırakılabilir. Gerçi Rusya ve Katar turnuvalarıyla alakalı olarak önceden de bazı söylentiler çıkmış, bunun üzerine FIFA tarafından ihale belgelerini denetlemek üzere ABD'li Avukat Michael Garcia FIFA tarafından göreve getirilmişti. Ancak Michael Garcia'nın hazırladığı raporun tamamı FIFA tarafından yayınlanmamış, sadece kü-

çük bir özeti, hatta Garcia'nın söylediğine göre önemli ayrıntıları içermeyen bir özet, yayınlanmıştı. Bunun üzerine Garcia da istifa etmişti. Bu durumun önceden yaşanmış olması ve ardından da soruşturmaların başlaması, Rusya ve Katar'daki yetkilileri diken üzerine oturttu. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, 20 Haziran'da yaptığı açıklamada, ülkesinin 2018 Dünya Kupası'nı hakkıyla kazandığını ve bu kararın yerindeliğinin sorgulanmaması gerektiğini vurguladı. Putin, eğer rüşvetle ilgili herhangi bir kanıt varsa bunun ortaya çıkarılması gerektiğini, Rusya hazır olduğu için Dünya Kupası'na ev sahipliği yapma hakkını elde ettiğini, stadyum yapımlarına da başladığını söyledi. Putin'in ABD'nin başlattığı bu soruşturmaya pek sıcak bakmadığı biliniyor.

Nitekim analizciler Rusya'nın

Katar'a oranla daha güvende olduğunu belirtiyor. Bunun en önemli nedeniyse, 3 yılın bir Dünya Kupası'na hazırlık yapmak ve stadyumları FIFA standartlarına ulaştırmak için yeterli bir süre olmaması yani olası bir iptalin riskinin yüksek olması. Stadyumlarının diğerlerine göre daha iyi durumda olduğu İngiltere ve Almanya'nın belki Dünya Kupasına ev sahipliği yapabileceği söyleniyor ancak bu stadyumların bile gözden geçirilmeye ihtiyacı var. Dolayısıyla büyük bir bütçe ayıracılabilecek ülke neredeyse yok gibi. Zira 2014 Dünya Kupası'na toplamda 4 trilyon ABD Doları harcandığı biliniyor, 2018 Rusya Dünya Kupası içinse bu rakamın daha da yüksek olacağı söyleniyor. Katar Dünya Kupası'ysa daha zor bir durumda. Özellikle göçmen işçilere yapılan muameleler gibi sorunlar da baş gösterince, Katar Dünya

Kupası'nın daha sıkı araştırılacağı ortada. Ancak Dünya Kupası'nın Katar'dan alınması büyük politik ve hukuki sorunlara yol açabilir.

Madalyonun bir diğer yüzünde de Dünya Kupası'na ev sahipliği yapmak için yarışa katılan giren ancak kazanamayan ülkeler bulunuyor. 2018 Dünya Kupası'na ev sahipliği yapmak amacıyla Hollanda'yla işbirliği yapan ve başvuru sürecine 9 milyon Euro harcama yapan Belçikalı yetkililer, eğer ihale sürecine yolsuzluk karıştırıldığını ortaya çıkarsa tazminat istemiyle dava açılabilceğini açıkladı. Başvuran diğer ülkeler arasında İspanya-Portekiz ve İngiltere de bulunuyordu.

Tüm bu tartışmaların gölgesindeki en somut gelişmese, 2026 Dünya Kupası ihale sürecinin FIFA'lı yetkililer tarafından ertelenmesi. Gerçekleşirse devam eden soruşturmalar.

Dost dediğin zor günde yanında olur ... mu?

Interpol, 12 Haziran'da FIFA'yla olan 20 milyon ABD Doları düzeyindeki işbirliğini ikinci bir emre kadar durdurduğunu açıkladı. Interpol ile FIFA arasında şike faaliyetlerini durdurmak amacıyla 2011'de 10 yıl için bir işbirliği anlaşması imzalamıştı. Bu anlaşmanın amacı iki organizasyonun şike faaliyetlerini durdurmak amacıyla bir fon

oluşturmasıydı. Ancak Interpol yetkilileri, bütün ortaklarının Interpol'ün temel prensiplerini ve değerlerini paylaşması gerektiğini ve FIFA'nın şu anki durumunu göz önüne alarak bu anlaşmayı durdurmanın yerinde bir karar olacağını açıkladı. Bu harekete oldukça şaşırın FIFA, Interpol'le konuşmaya çalıştıklarını, böyle tek taraflı bir

kararın suç oluşturan hareketlerle olan savaşı olumsuz etkileyeceğini açıkladı.

Çok geçmeden, FIFA'nın bir diğer önemli ortaklarından olan Nobel Barış Merkezi, FIFA'yla olan ortaklıklarını bitirdiğini açıkladı. Bu işbirliği, FIFA tarafından Nobel Barış Merkezi'ne yıllık 800 bin Euro bağış yapılmasını da içeriyordu. Bu karar özellikle

bir zamanlar Nobel Barış Ödülü'nü kazanmayı hayal eden Sepp Blatter'a büyük bir darbe olarak lanse ediliyor. Karar FIFA tarafından hayli hoş karşılanmadı. Yine, Vatikan da FBI tarafından araştırılan Güney Amerika'daki futbol federasyonu ile olan ilişkilerini durdurdu. Vatikan bu federasyondan milyar fonları alıyordu.

ABD, FIFA'yı yargılayabilir mi?

Tüm bunların haricinde, açıklığa kavuşturulması gereken bir diğer konuya ABD'nin FIFA'yı yargılama yetkisinin olup olmadığı. Özellikle ABD'li izleyicilerin futbola büyük bir ilgisinin olmaması, söz konusu soruşturmanın ABD kanallarında dahi kendine yer bulamaması FBI'nın bu konuya olan ilgisinin nereden geldiği sorusunu akıllara getiriyor. Daha da önemlisi, ABD makamlarının merkezi İsviçre Zürih'te yer alan FIFA'yı soruşturma ve yargılama yetkisinin olup olmadığı sorusu özellikle uluslararası hukukçuların ilgisini çekiyor.

İsviçre'yle anlaşması olan ABD, İsviçreli polislerin FIFA yetkililerini tutuklamasını ve kendisine teslim etmesini

sağlayabili. Ancak ABD'li yetkililerin böyle büyük bir işe kalkışmasının arkasında "Ülke-dışı Yargı Yetkisi (extraterritorial jurisdiction)" denilen kavram yatıyor. Bu kavrama göre ülke kendi sınırları dışına çıkarak bazı şartlar gerçekleştiğinde kendi hukukunu uygulama yetkisine sahip oluyor. Nitekim FIFA soruşturmasında da ABD'nin ülke-dışı yargı yetkisini kullandığı söylenebilir. Ancak ülke-dışı yargı yetkisi akademide oldukça tartışılan bir konu ve ABD'nin bazı durumlarda ülke-dışı yargı yetkisini fazlaca esneterek hukuki bir emperyalizm yarattığı da konuşuluyor.

Portre

Maria KONSTANTOPOULOU

Sepp Blatter

Futbol dünyasının en çok tartışılan isimlerinden biri, Joseph "Sepp" Blatter ya da yaygın olan adıyla Sepp Blatter, Mart 1936'da İsviçre'de ünlü Matterhorn yakınlarındaki Visp kasabasında mütevazı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. 1937'de Sion and St Maurice College'ı bırırdikten sonra Lausanne Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş İdaresi ve İktisat Bölümü'nden mezun oldu.

Üniversite eğitiminden sonra Blatter, 1960 ve 70'lerde bir İsviçreli için sıra dışı bir kariyer sahibi oldu. Albay rütbesine kadar yükselerek İsviçre ordusunda mecburi hizmet görevini yerine getirdi. Blatter yönetici olarak 1975'te FIFA'ya geçmeden önce, İsviçre Buz Hokeyi Federasyonu'nun yönetiminde çalıştı. Ona sonra da saat endüstrisinde bulundu. Ona uluslararası kamuoyunda ün kazandıran asıl görevi olan FIFA Başkanlığı'naysa bu göreve gelen ilk İsviçreli olarak 8 Haziran 1998'de João Ha-

velange'nun yerine seçildi. 2002, 2007, 2011 ve 2015 yıllarında bu göreve yeniden seçilen Blatter, FIFA'nın sekizinci başkanı unvanı taşımakta. Bu kadar uzun süre FIFA Başkanlığı yapmasını sağlayacak ayrıcalığın hatta dokunulmazlığın tam olarak nereden kaynaklandığıysa en başta İsviçre vatandaşlarının merak konusu. Nitekim bir İsviçreli gazeteci bu konuda şaka yaparken ona "the dark prine of football, the godfather, Don Blatterone" lakabını verdi.

Öte yandan, Blatter'in FIFA Başkanlığı görevini yerine getirme ve yönetim tarzı sık sık tartışmalara konu oldu ve bu görevi hakkında da birçok iddia ortaya atıldı. Kuşkusuz bu konudaki en temel sorun, yıllardır kesilmeyen ancak bir türlü de netliğe kavuş (turula)mayan yolsuzluk iddiaları. ATAUM E-Bülten'in bu sayısında ele alınan bu konu bir yana, Blatter dünya futbolunun en önemli sorunlarından olan ırkçılık tartışmaları konusunda da zaman za-

man tepki çekti. Öyle ki, örneğin Kasım 2011'de futbolda ırkçılığa yer olmadığını ve futbolcuların aralarındaki sorunları "el sıkışarak" gidebileceklerini söyleyince "konuyu fazla hafife aldığı" yönünde eleştirilere konu oldu ve özellikle İngilizler Blatter'in istifasını istedi. Örneğin, Blatter'in sarf ettiği bu sözler üzerine Manchester United'ın İngiliz oyuncusu Rio Ferdinand resmi Twitter hesabından hoşnutsuzluğunu dile getirdi ve Blatter de daha sonra söylediği sözleri geri alarak kamuoyundan özür diledi.

FIFA hakkında başlatılan bir uluslararası yolsuzluk soruşturmasının gölgesinde 2015'te son kez FIFA Başkanı seçilmeden önce 23 yıllık tecrübesi olan üst düzey bir FIFA yetkilisi olan Blatter, tekrar başkanlığa seçilmesinden hemen 3 gün sonra yaptığı açıklamadaysa istifa edeceğini ve FIFA'nın en kısa zamanda olağanüstü kongreye gideceğini açıkladı. Başkanlığının yeterli derecede des-

teklenmediğini belirten Blatter, "FIFA ve çıkarlarına çok fazla bağılıyım" dediği açıklamada kendince çok netti. "FIFA'ya her şeyden çok değer verdim. FIFA ve futbol için en iyisi neyse sadece onu yapmak istiyorum. FIFA'nın derin bir revizyona ihtiyacı var. Bu nedenle görevimden istifa edeceğim. FIFA'ya yeni bir başkan seçilmesi için olağanüstü kongreyi en kısa sürede toplayacağım. Seçim yapılan kadar görevimi sürdüreceğim. Beni destekleyen herkese teşekkür ediyorum." Blatter'in bu kararı üzerine tepkiler gecikmedi. ABD Futbol Federasyonu Başkanı Sunil Gulati, Joseph Sepp Blatter'in FIFA'daki başkanlık görevini bırakma kararı almasını takdirle karşıladığını söyledi: "Böylece FIFA ve çok sevdiğimiz bu spor, tüm çıkarların üzerine çıktı. FIFA'da gerçek ve anlamlı bir reformun gerçekleşmesi için atılması gereken ilk adımlardan birisi de buydu."

Avrupanın Başkentleri

Edinburgh

Ahmet M. SÖNMEZ

Birleşik Krallık'ı oluşturan dört ülkeden birisi olan İskoçya'nın başkenti Edinburgh, nam-ı diğer "Kuzey'in Atinası" bu yazımızın konusu. Çoğunlukla yazları bile soğuk ve yağışlı olan Birleşik Krallık'ın en kalabalık yedinci, İskoçya'nınsa Glasgow'dan sonra ikinci bu en kalabalık kent merkezinde 2014 itibariyle yaklaşık yarım milyon insan ikamet ediyor. İskoç monarşisi ve İskoçya Parlamentosu'nun da bulunduğu kent, dünya medyasında kendisine sıklıkla yaz aylarında yer bulur. Zira 1947'den beri her yılın ağustos ayında Edinburgh ahalisi dünyanın en kapsamlı sanat ve kültür organizasyonlarından biri olan Uluslararası Edinburgh Festivali'nin tadını çıkarmakta. Birleşik Krallık'ta İngiltere'nin başkenti Londra'nın ardından en çok turisti çeken yedi tepeli bu kent, yeşilliklerin ve gri binaların bir arada olduğu engelleri bol bir kuzey Avrupa başkenti. Yine Downing Sokağı'ndan sonra Britanya adalarındaki en meşhur ikinci sokak olan ve üzerinde sağlıklı solukluk pek çok pub, restoran ve içki satan dükkân bulunan Royal Mile'a ev sahipliğini yapan Edinburgh'da insan yerleşiminin tarihini miltattan önce 8 bin 500'e götürmek mümkün. Önce Kelt kabilelerinin, sonrasında günümüz İngiltere'sine ismini veren Angıllar'ın ve takiben İskoçların hâkimiyetine giren kent, son olarak 17. yüzyıl başında İngiltere tahtına dâhil olmuş. Her ne kadar 16. yüzyıla varana değin İngilizlere karşı destansı savaş ve mücadeleler verilse de, 17. yüzyıl başında İngiltere Kralı VI. James'in İskoçya tahtına çıkması neticesinde önce taç üzerinden bir birlik kurulmuş. 1707'de İngiltere Parlamentosu'ndan kabul edilen Birlik Yasası ile İskoçya Büyük Britanya Krallığı'nın bir parçası olurken, İskoçya Parlamentosu da İngiltere Parlamentosu ile Büyük Britanya Krallık Parlamentosu'nu oluşturmuş. Tabii bu birleşme İskoçlar gibi bağımsızlığına düşkün bir ulus tarafından pek de olumlu karşılanmamış.

18. yüzyılın ilk yarısında bir bankacılık merkezi olarak -ki kentin bu özelliği hala devam etmekte- nüfusu gitgide artan Edinburgh, farklı sınıflar temelinde kentleşmeye başlamış. Dünya üzerinde modern şehir planlaması anlayışına konu olan ilk kentlerden birisi olan Edinburgh'da Moray Bulvarı'nda yer alan Kral George dönemi mimarisini yansıtan evler üzerinden İskoçya elitinin son iki yüzyıllık serencamını anlamak mümkün. 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kent gerek kazandığı bol sütunlu neo-klasik mimari stili, kaliteli üniversite eğitimi ve Adam Smith ve David Hume gibi önemli düşünürlerle ev sahipliği yapmasıyla Kuzey'in Atina'sı sıfatını kazanmış. Kent o dönemde özgür düşüncenin, bilimin ve tabii "İskoç Aydınlanması"nın merkezi durumundaymış. Bu dönemde kentin zenginleri eski merkezi terk ederek ailelerini daha modern bir yeni kente taşımışlar ve bu durum kentin dokusuna şekil veren önemli sosyal değişimlerinden biri olmuş. İskoçya'nın bir diğer önemli merkezi olan Glasgow'un tersine sanayi yerine finans ve ticaret sektörünün ilerlemiş olduğu Edinburgh, 19. yüzyıla gelindiğinde İskoçya'nın en büyük kenti unvanını Glasgow'a kaptırmış. Buna rağmen

Londra'dan sonra Britanya adalarının hala en önemli idari ve mali merkezi durumunda, zira kent doğrudan yabancı yatırımlar açısından en ideal Avrupa kenti olarak gösteriliyor. 19. yüzyıldaki bira, damıtık içki endüstrileriyle matbaacılığın yerlerini bugün mali hizmetler, bilimsel araştırmalar, eğitim ve turizme bırakmış durumda. Belki de bu yüzden kentteki işsizlik oranı adanın diğer yerlerine göre oldukça düşük. Denizden yaklaşık olarak 42 kilometre uzaklıkta olan ve Buz Çağı'nın bitimiyle son halini alan kentin coğrafi özellikleri de bir hayli ilgi çekici. Özellikle Arthur'un Tahtı olarak bilinen ve efsaneye göre Arthur'un ünlü kalesi olan Camelot'un konuşlanmış olduğu yer olan bu tepeler, şehirde doğa yürüyüşçülerinin gözde rotaları durumunda. Kentin demografik yapısına bakıldığında İskoçya nüfusunun yaklaşık onda birini oluşturan yarım milyon insan arasında Birleşik Krallık doğumlu olmayanların sayısının son on yılda oransal olarak arttığı görülüyor. Bu grup içinde özellikle Polonyalılar ve Çinliler görece önemli bir yer işgal ediyor. Önemli bir diğer noktaysa, kent nüfusunun beşte birini üniversite öğ-

rencilerinin oluşturması. 2014'te yapılan bağımsızlık referandumunda İskoçya'daki tüm seçim çevrelerinde en fazla hayır oyunun çıktığı yer Edinburgh'du; buradaki seçmenin yüzde 61'i hayır oyu kullanarak Birleşik Krallık'ın geleceği açısından önemli bir karar vermişti. Nitekim İngilizler ve İskoçlar arasındaki 300 yıllık kader birliği en azından şimdilik bozulmadı. Kentin sosyal hayatı da oldukça renkli ve faal. Başlangıçta tiyatro gösterileri ve klasik müzik konserleri olarak başlayan Uluslararası Edinburgh Festivali, yıllar geçtikçe biraz gayri-resmi biraz da marjinal olarak nitelendirilebilecek sanatların sergilendiği Edinburgh Fringe Festivali'nin gölgesinde kalmış durumda. Dünyanın en büyük sanat festivali olan Fringe Festivali'nde ayrıca ünlü komedyenler sahneye çıkmakta ve burada bir de Edinburgh Komedi Ödülü verilmekte. Resmi festivalin önemli bileşenlerinden olan Edinburgh Askeri Festivali'nde Edinburgh Kalesi meydanında toplanan Kilt etekli askerler saatler süren gayda gösterisi sunarken, pek çok ülkeden gelen askeri bando da gösteriler yapmakta.

Avrupa
Gündemi...

ATAUM

e-bülten

